

OCTAVIAN GOGA

MEȘTERUL MANOLE

PIESA IN 3 ACTE

EDITURA «CARTEA ROMÂNEASCĂ», BUCUREȘTI

29.562.-4923

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
Cota 49190
Inventar ~~49190~~

Re 17/10

B.C.U. Bucuresti

C422765

P E R S O A N E L E

IANCU BALTEȘ, scriitor 60 ani

VLAD BRĂNEANU, proprietar 45 „

ANA, nevasta lui 25 „

D-na ELENA CARAMFIL 30 „

ANDREI GALEA, sculptor 35 „

EMIL SCARLAT, arhitect 35 „

COLONEL DABIJA

PRINȚUL BIBI MUȘAT

GOLDMAN, bancher

RAINER, administratorul lui Brăneanu

ADOLF, chelner la hotel

ȚAȚA ILINCA

GHEORGHE

UN MINISTRU

ACTUL I

ACTUL I

Înainte de ridicarea cortinei se aude fraza ultimă din aria Moartea Isoldei cântată cu acompaniament de pian. Hall-ul unui hotel la Sinaia cu terasă în fund. La stânga scară care conduce la etaj. Pe lângă mobilierul obișnuit un pian. La ridicarea cortinei Ana e la pian, a terminat să cânte. În jurul pianului d-na Caramfil, Balteș și Scarlat. În partea dreaptă, la masa de cărți Brăneanu, Prințul Bibi Mușat, colonelul Dabija și Goldman. Într'un colț chelnerul Adolf. Acțiunea se petrece în zilele noastre.

SCENA I

ANA, D-NA CARAMFIL, BALTES, SCARLAT, BRANEANU,
COL. DABIJA, MUSAT, GOLDMAN, ADOLF.

BALTES Clopotul de argint. Inchid ochii și parcă-l aud într'o pădure fermecată. Decât... decât...

ANA Decât nu poți să-l suferi pe Wagner.

BALTES Nu, termenul e cam aspru.

D-NA CARAMFIL Nu-i poți ierta pe nemți, nene Iancule.

BALTES A, nu, conită, te înșeli. Numai dragostile mele se aranjează în raport cu eternitatea, urile nu rezistă. Ce zici, Scarlate?

SCARLAT Are dreptate nenea Iancu. La Iași, în refugiu, era furios pe grădinarul lui, pe Iohan. Când ne

plimbam seara pe Lăpușneanu, din spion nu-l scotea și spunea la toată lumea că are să-l împuște.

BALTES Păi da, conită, doisprezece ani îl ținusem la mine la țară pe escroc și când au trecut nemții la Târgu-Jiu s'a făcut nevăzut, s'a dat cu ei.

ANA Ei, și cum te-ai răzbunat, nene Iancule?

SCARLAT Să vedeți cum. La vreo câteva luni după ce am venit acasă, stăteam împreună la țară, la dânsul. Casa prăpăd, grădina la fel pe urma nemților.

BALTES Ei bine, spune dacă vrei să-mi desvelești toate slăbiciunile.

SCARLAT Da, jucam table în cerdac, nenea Iancu își plimba ochii a jale împrejur. Judeca pe pielea proprie invazia țării. Deodată îl văd îngălbenindu-se. Stai, zice, iaca spionul! Adevărat, era Johan, venea din dreptul porții cu pălăria în mână, mo-fluz... S'a apropiat de noi. Incepuse o cuvântare pe limba lui: *gekommen... zu Haus...* Nenea Iancu roșu! Il umflă, zic. Când colo, doamnele mele, știți cum s'a terminat revederea? O scurtă înjurătură și-un surâs resemnat: Marișo, fă-i o ciorbă spionului și dă-i un chilogram de vin că s'a rebegit de tot... Așa se răzbună dumnealui. Da, i-a iertat. Fiți liniștite. Vă asigur că i-a iertat pe nemți...

ANA Înțeleg, d-le Scarlat, nenea Iancu fire generoasă de artist, cu Iohan s'a împăcat repede, cu Wagner însă, de...

BALTES Cu Wagner mai greu, aveți dreptate.

- ANA Suntem într'un conflict de temperament cu concepția dela Bayreuth, așa spuneai mi se pare în articolul d-tale. Pasiunile noastre sunt mai puțin elementare, sunt mai perfide, nu strigă totdeauna, lucrează cu dedesupturi. Așa scriai, nene Iancule. Vezi că mi-am însemnat.
- BALTES Da, extrem de măgulit de memoria d-tale. Colocviul Isoldei cu Tristan... mi-aduc aminte. A, dar e de-o violență obositoare, conită, o cascadă vijelioasă, o Niagară la contra punct... Mă doare aici. (arată la frunte). Patima latină, scumpe prietene, nu-i așa? nu se rezumă numai în erupțiuni. E mai variată. Joacă pe o claviatură mai largă...
- ANA Dar de proporții mai puțin monumentale.
- BALTES Ei vezi, asta nu! Profundă eroare, ar zice amicul meu Blagomir, profesorul de estetică, profundă eroare. Apropos de proporții. Scarlate, știi pățania noastră cu baronul prusac acum doi ani.
- SCARLAT Da, la Roma în San-Pietro in Vincoli. A fost delicios neamțul.
- BALTES Da. Eram, Scarlat, cu mine și cu Andrei. Sălbatetul ăsta unde-a dispărut?
- D-NA CARAMFIL D-l Galea e pe terasă.
- ANA D-l Andrei nu apreciază exhibițiile mele muzicale.
- SCARLAT Nu, nu, vă înșelați. Ascultă de pe terasă, ascultă cu smerenie. Omagiile mari se exprimă dela distanță...
- BALTES Ei bine, eram tustrei în biserică. Galea ca totdeauna în fața unei marmori clipea din ochi, își

mușca buzele și mă strângea de braț ca un nebun. Stăteam învinși, copleșiți ca de o primejdie mare. Moise al lui Michel Angelo apăsa asupra noastră, conifele mele, cu toată maiestatea tragică în care-l îmbrăcase geniul vijelios al Florentinului. Era tăcere împrejur, Andrei se oprise la cinci pași de soclu și noi în urma lui, ca într'o prosternare. Trei beduini din deșert în închinare la Mecca la sicriul profetului. Atunci ne-am pomenit cu neamțul. O namilă de om mare, arămiu, cu tăeturi pe obraz, cu ochelari, cu Baedekerul în mână, m'a tras de mânecă: *Mein Herr, das ist Mikel Angelo original*. Am tresărit: -*Ja, Mikel Angelo... original...* Așa ni s'a pornit vorba susținută firește, fără multă prestanță de nemțeasca mea. Fiindcă o copie, explica el, din cele mai reușite, se găsește în Vatican, a treia cameră de lângă stanzele lui Raffael pe mâna stângă. Neamțul era un erudit, baron dela Königsberg: Herr von Gmundeneck, știa istoricul fiecărui tablou în parte, câți proprietari schimbaseră în cincisute de ani: Casa de Ferrara, Casa de Urbino, Ludovico il Moro, îi știa pe toți... Decât, ce să vă spun? Era neamț... Vedeă cu ochelarii lui minunile Mediteranei. Plasa și în arhitectură și în sculptură teoria proporțiilor de la el deacasă.

D-NA CARAMFIL Atunci Isolda de _dăunăzi i-ar fi plăcut, fiindcă era enormă.

BALTES

L'ar fi cucerit, de sigur, din primul moment. Iaca ce spunea von Gmundeneck: e frumoasă negreșit statuia lui Moise, dar prea minusculă, domnilor! O idee monumentală nu se poate exprima într'o marmură de trei metri înălțime. Când i-am

răspuns că dimensiunile mari nu sunt tocmai condițiile cele mai esențiale ca să fie *monumental*, cum zicea el, a avut o grimasă: Ați fost dv. la Hamburg? Nu, zic, n'am fost. El: — Acolo să mergeți să vedeți statuia lui Bismarck în port spre Marea Nordului. Treizeci de metri, *meine Herren*, și se umfla baronul de parcă crescuse și el... E colosal... sprânceana de un metru: ăsta, Moise, o jucărie...

ANA Sprânceana de un metru, ce zici, Eleno? Strașnică încurcătură... Nene Iancule, de unde l'ai scos pe baron?

SCARLAT E exact, doamnă Brăneanu, nu-i o invenție. Pare că-l văd. Andrei s'a uitat așa de cumplit la el. Avea aerul că atunci ieșise din tranșee la Mărășești și m'a întrebat cum se zice pe nemțește tâmpit?

BALTES Da, doamnă, sprânceana de un metru. Asta e rețeta lor. Ce vreți, eu o văd în toate alcătuirile nemțești. O văd și dau doi pași înapoi, că de, mă doare aici... (arată la frunte) În sculptură sprânceana lui Bismarck, în Zepelinuri sprânceana lui Bismarck, în tun sprânceana lui Bismarck, în ariile lui Wagner sprânceana lui Bismarck. Mă obosește, conită, iartă-mă! Sunt un om sensibil, un om slab, un om cu tabieturi și cu mare slăbiciune pentru vocea d-tale...

ANA Va să zică sprânceana lui Bismarck... Nene Iancule, ești extraordinar. (râset general)

D-NA CARAMFIL Bravo, nene Iancule! Era să mă duc peste o săptămână la București să văd Lohengrin... S'a

isprăvit! Trimit biletele înapoi. Nu vreau să văd sprânceana lui Bismarck!

BRANEANU Ce-i lăncule? Iar bagi în frică cucoanele ca azi dimineață la urlătoare? Ce ai cu Bismarck?

BALTES Am trecut la politică, dragă Vlade! Ne-a antrenat discuția dela masă. Nevastă-ta nu mai vrea să știe de partid. Zice că s'a plictisit de democrație și vrea un Bismarck să facă rânduială în țară.

ANA Nu-i adevărat, dumnealui e reacționar.

D-NA CARAMFIL Dumnealui e cu sprânceana lui Bismarck.

SCARLAT Nenea Iancu s'a dat cu nemții.

BRANEANU Păi dacă vrea un Bismarck, atunci e cu colone-lul. El ținea una la masă că vrea să puie regula în Dealul Mitropoliei.

COL. DABIJA Eu, nene Vlade, ce să zic? Dacă m'ar trimite pe mine cu ordin dela divizie, s'ar isprăvi repede.. I-aș evacua pe toți la urma lor și și-ar vedea lumea de treabă. Ce zici prințule?

PRINȚUL MUSAT Eu, monșer, eu mai întâi zic, pas. Și al doilea, eu țin cu domnul Goldman care mă împrumută dela bancă. D-l Goldman e...

GOLDMAN Omul poporului, prințule, omul poporului. De trei ori potul. Bancherul, popa și doctorul sunt oamenii poporului...

BIBI MUSAT Vedeți, eu sunt omul poporului, par exemple...

BRANEANU Deschid, d-le Goldman.

COL. DABIJA De șase ori... Acum să te vedem, cucoane.

- BALTES Bine, Goldman, dar dacă vine Bismarck?
- GOLDMAN E, domnule Iancule, dacă vine Bismarck? Atunci stânga 'nprejur cu colonelul. Ne dăm cu Bismarck.
- BALTES Așa, da! Să trăești Goldman!
- SCARLAT Aferim, democrație...
- D-NA CARAMFIL Omul poporului...
- COL. DABIJA Iar ne-a ars, d-le... Ce dracu! Mi-a mâncat chinta, cacialma a patra oară!
- BALTES Ei, vedeți, conیțele mele, tot Goldman mai deștept ca noi... El primește toate sprâncenile. Azi cu sprânceana democrației, mâine cu sprânceana lui Bismarck... Are el intuiția lui, simte care se 'ncruntă mai tare și-i face cu ochiul, d-l Goldman.
- SCARLAT Și-i trage cacialmaua, d-l Goldman.
- ANA Foarte bine, nene Iancule, să trăești. Ți dau o bomboană și-ți spun că te iubesc. D-ta lămurești situațiile oricât de încurcate! Vezi, cum ne-ai lămurit preferințele la toți! Fiecare știm de cine ține. Eu sunt cu Wagner, colonelul e cu Bismarck, prințul Mușat e cu Goldman, d-l Goldman e omul poporului... Toți s'au lămurit! O întrebare însă: de ce împingi discreția prea departe, de ce acest exces de eleganță, de ce te dai în lături? Cu cine ții d-ta, nene Iancule? D-ta, care ești mai interesant ca noi toți, d-ta scriitorul, d-ta...
- BALTES Vai de mine, conیță, oprește-te, pentru Dumnezeu! Să nu mă faci filozof, că ameteșc! Imediat mă declar pentru Bismarck!..

- ANA Ei bine, nu filozof, dar omul problemelor intelectuale!
- SCARLAT Al problemelor sufletești.
- D-NA CARAMFIL Omul complicațiilor sentimentale, ziceai odată, nene Iancule...
- BALTES Așa da, doamnă Caramfil, primesc. Din nenorocire însă toate s'au conjurat în potriva mea să mă simplifice: părul alb, profesorul Blagomir, guta, editorii, Goldman. A, vă rog să-mi descifrați un rebus pe care îl descifram destul de des, Goldman și cu mine: Ce crește scăzând și ce scade crescând?
- SCARLAT Ei bine, asta o știu. Tot domnul Goldman m'a învățat.
- ANA Ce?
- D-NA CARAMFIL Vârsta?
- SCARLAT Nu, doamnă, polița! Scade crescând, dacă nu plătești dobinzile.
- BALTES Bravo ție, Scarlate! Te știam liber și independent. Cu cine țin eu, mă întreabă doamna Brăneanu? Dar ce importanță are votul meu? Eu sunt cel mai insignifiant între dv. Iaca Scarlat își are rezonul lui de existență. El e arhitect, face case... In casele construite de el se instalează menajuri, se petrec îmbrățișări, se nasc copii. Și ceilalți la fel, oameni cu rosturi. Vlad e stâlp al partidului, are electori, are o formidabilă recoltă de rapiță anul ăsta. Ei! și te are pe d-ta... Colonelul are cel puțin cinci nemți pe sufletul lui în lupta dela Neajlov, prințul are

strămoși, Goldman? Ei bine, Goldman ne are pe toți. Dar eu cu cărțile mele pe care se va așeza praful anticarilor? Ce sunt eu? Un biet călător care trece, un accident ciudat de naștere prematură în munții Gorjului, o unealtă de lux într-o societate mânată de o sănătoasă sevă primitivă, un Robinson minus instinctele coloniale anglo-saxone, un nenorocit fost mare proprietar de talent prost exploatat... Ce vreți, opinia mea?

ANA

A, nene Iancule! Verva strălucitoare, ca totdeauna. Vorbești și cuvintele d-tale tâșnesc ca vâruri de florete. Te înțeleg așa de bine când văd că fugi de grațiile greoaie ale nordului. Vreau însă să știu cu cine ții d-ta, subț ce umbrar te adăpostești? În ce culcuș te retragi seara? Vezi, nene Iancule, d-ta mă cunoști de mult. Știi că după o fațadă de seninătate se pot frământa întrebări și ascunzișuri. E școala d-tale. Am învățat-o și o practic cu o oarecare îndemânare. De aceea te chestionez acum. D-ta spuneai că sinteza unei conștiințe, se poate prinde mai ușor dintr-o glumă aruncată la desert unei femei, decât dintr-o spovedanie în două volume... Iaca te-am prins acum și-ți reclam patronul...

BALTES

Ei bine, dacă vreți, eu mă execut, vi-l spun. Să știți însă dinainte, nu vă fac o descoperire veselă. Este un meșter crud patronul meu, un arhitect, Scarlate, care n'a cruțat materialul, o fire ciudată și grozav de exigentă. Dela el am învățat eu meseria și lui mă închin, conită, seara când mă trag în bârlogul meu de holtei bătrân cu o coală de hârtie albă. A, nu, nu-i un Wiking scandinav care cântă din trombon în operele lui

Wagner, nu-i nici din imperiul celest al lui Budha, un fakir cu ochii de migdală înfipti în neant... Nu! E indigen, doamnele mele, a purtat căciula de oaie pe tâmpilele sub care s'au chinuit cele mai cumplite friguri românești din câte au ars vreodată. E get-beget al nostru, o flacăară răzleată din văgăunele munților, la Argeș, îmbinată cu străluciri fugare din cupolele Bizanțului... Il ghiciți acum.. l'ați ghicit, nu-i așa? E Meșterul Manole...

ANA Meșterul Manole.!

D-NA CARAMFIL Curioasă poveste.

ANA Vedeți, n'am înțeles niciodată balada Mănăstirii dela Argeș. Ce zici, d-le Scarlat, d-ta arhitectul, ești tot în tradiția predecesorului d-tale?

SCARLAT Nu, d-nă Brăneanu, profesorii mei dela Berlin nu mi-au explicat formula Meșterului Manole. Arhitectul modern se menține la pură geometrie și nu-i cere nevestii decât o colaborare mai puțin primejdioasă.

ANA D-ta, pozitivul, fugi de mister, crezi numai în var și cărămidă. Ce nu înțeleg eu în povestea Meșterului Manole, e ideia sacrificiului dusă la absurd, nene luncule. De ce duhurile rele i-au cerut tocmai dragostea în schimb, de ce a primit Manole acest târg ingrat, de ce n'a coborât de pe schelă cu tovarășii lui nouă, să lase zidurile în ruine și să-și mângâie nevasta? De ce opera de artă să sugrume o viață și să se ridice pe o îngropăciune?

BALTES De ce? Fiindcă artistul, conștient, ține minte vorba mea, înainte de a fi un creator, e întotdeauna

un călău. A, dacă Manole ar fi fost un burghez ca noi, lucrurile s'ar fi aranjat... da... da... N'ar fi fost nici o complicație... Ar fi trimis la plimbare pe necuratul, desigur, din primul moment. L'ar fi luat de sus: D-le diavol, ești un obraznic când vii cu astfel de propuneri nesăbuite. Eu vreau să-mi țin diseară consoarta pe genunchi, vreau să-mi iau halatul și papucii, s'o prind frumușel de bărbie și s'o rog să-mi cânte o romanță. Dar Manole, coniață, a fost un nebun, un zănatec, scumpe prietene. El vrea ziduri boltite de mânăstire, visa linii și arabescuri care îi svâcneau în ochi și în sânge. Manole era otrăvit... Manole era artist, coniață.. și arta e totdeauna o înviere după îngropăciune. De câte ori văd un tablou or un bronz, de câte ori citesc o carte, am o senzație bizară, îmi miroase a mort.. Pe cine o fi îngropat nenorocitul? mă gândesc... Fiindcă vedeți dv. în secta asta de besmetici legământul cu dracul ține de tagmă, e o condiție indispensabilă. Dracul are registru, poartă contabilitate, coniațele mele, înseamnă tot. Trebuie să plătești pe măsură ce cioplești în piatră, sau scrii pe hârtie și firește opera cea mai mare se plătește mai scump. (Intră de pe terasă Andrei Galea) A, uite unul din familia lui Manole. E tânăr încă, poate nici nu știe secretul de atelier... Eu sunt scorbură veche în care au bătut toate vânturile. Eu am plătit, coniațele mele. Cu diavolul suntem chit, a mai rămas Goldman.

SCENA II
ACEIAȘI, GALEA

- GALEA Iar ții conferință, nene Iancule?
- BALTES Pe pielea ta, nenorocitele. Ia vino încoace! Ce-ai în mână?
- GALEA Plastilină. O silabă din gândurile mele, cum ai zice d-ta.
- ANA Nenea Iancu a fost macabru, nu te-a cruțat de loc, d-le Galea.
- BALTES Vedeți, doamnele mele, vedeți-l cât e de pri-mejdios. Plastilină. Cine știe, dacă nu avansează o făcămitură din marmura în care va face el îngropăciunea cea mare? În muzeul din Vatican când ne plimbam amândoi acum doi ani, se prop-tea de câte un sarcofag roman, ori atingea o pulpă de granit și-i străluceau ochii. Am înțeles atunci. I-am vizitat de atâtea ori atelierul. I-ați văzut expoziția din urmă?
- D-NA CARAMFIL Admirabilă...
- GALEA De ce mă persecuți, nene Iancule?
- BALTES Lasă-mă să te spui, babacule... Așa sunt eu indiscret și flecar... Mi-a vorbit, conită, într'o noapte la Herăstrău de ideia lui, de Atlantida...
- GALEA Ei asta...
- BALTES Da, Atlantida, cum o vede răsărind albă cu brațele ridicate spre cer... Da, da, e de-ai lui Manole, ferți-vă de el, conitele mele, ăsta face târg cu dracu, ăsta îngroapă... Hai încoace să te pup, sălbatecule?

SCARLAT Te-a pus la catastif nenea Iancu.

D-NA CARAMFIL Te-a afiliat Meșterului Manole, d-le Galea!

GALEA De ce? Eu nu fac mănăstiri, eu fac bustul d-nei Brăneanu și sunt pe isprăvite. Mai avem două ședințe, soclul nu s'a surpat, modelul e mai vesel ca oricând. Nu-i așa doamnă?

ANA Da, dar nenea Iancu ne-a explicat pe Manole cu o ciudată teorie a compensației.

GALEA Eu nu fac literatură.

D-NA CARAMFIL Cum se plătește tot..

GALEA Eu gândesc în piatră, doamnă, sunt un manual nu un cerebral, eu nu înțeleg teoriile lui nenea Iancu.

BALTES Nu e nevoie să le înțelegi, ca să le verifici, dragul meu... Odată, cândva, cine știe, poate-l vei pricepe și tu pe Meșterul Manole... În orice caz să așteptăm, s'o așteptăm pe Atlantida...

ANA Uite, ce e, domnule Andrei, să ne înțelegem! Cât ne-ai părăsit d-ta și-ai stat pe terasă ca un ursuz ce ești...

GALEA Mă durea capul, doamnă.

SCARLAT Il durea capul. Vedeți-l, ce plăpând e bietul băiat.

GALEA Da, mă durea capul. Numai când mă doare îl simt, altfel nu, că n'am nevoie de el.

D-NA CARAMFIL Vrei un piramidon?

BALTES Nu, un coniac Adolf. Un fine Champagne, să alungăm tenebrele lui Manole. (Chelnerul Adolf vine

cu buteliile și toarnă) Așa. Să nu fie Ersatz nemțesc c'o pățești...

ADOLF

Se poate, coane Iancule?

ANA

Mie o chartreuză. (gustă din lichior) Da, cât ai stat pe terasă, nenea Iancu ne-a lămurit patronul la toți. Fiecare cu cine ține, cine l-a impresionat mai mult, cine l-a sgduit mai tare. Iacă eu de pildă am fost categorisită pentru Wagner, colonelul s'a declarat alături de Bismarck fiindcă ține la maniera forte, nenea Iancu e cu Meșterul Manole... Aici te-a pus și pe d-ta, la Meșterul Manole.

GALEA

De ce la Meșterul Manole?

ANA

Fiindcă Meșterul Manole e simbolul artei crea-tore, al artei care devorează și învie.

GALEA

A, arta și iar arta... Cunosc discuțiile astea, doamnă Brăneanu. Incep totdeauna la orice masă copioasă, de obicei la șampanie când sunt două cucoane nostime... Artă... Nenea Iancu își bate joc de noi.

BALTES

Ba de loc. Habar n'ai. Am fost foarte serios, aproape funerar.

ANA

A fost foarte serios. Ne-a făcut să înțelegem ce egoism feroce e într'un laboratoriu de artist, cum creațiunea e o patimă fără frâu.

GALEA

Patimă fără frâu?... Literatură...

ANA

De ce?

GALEA

Sunt patimi mai mari, doamnă.

BALTES

Ce patimi mai mari cunoști d-ta, domnule?

GALEA Bine, știu eu? Foamea ar zice un cerșetor, ura ar răspunde un proletar... Eu, doamnă, nu-l accept pe Manole, nu-l accept fiindcă nu-l pricep... L'aș fi priceput atunci când ar fi îngropat între zidurile lui o ființă fără devotament... O răzbunare, așa da... dar încă odată sunt pasiuni mai mari. Mai bem un coniac, nene Iancule? Afară e un concert de broaște omeric.

BALTES Mai bem, puiule! Da, de ce fugi tu, mă băiete, de Manole? Atlantida, babacule...

GALEA Iar?

ANA Un subiect de demult...

BALTES Da, Atlantida, de trei ani o plimbă și nu se mai isprăvește... Nu ți se pare că semeni cu Manole?

GALEA Atlantida... Am s'o sfarm cu ciocanul într'o seară. Nu fug de Manole, cum zici d-ta, dar spun că altul m'a impresionat mai mult.

ANA Cine?

GALEA E o poveste simplă și brutală.

ANA Cine?

GALEA Dacă d-ta mi-o ceri, eu v'o spun...

BALTES Cine? Să-l vedem.

SCARLAT Praxitel?

D-NA CARAMFIL Canova?

GALEA Nu, doamnă, popa din Mestecăniș...

BALTES Bravo neică! (Râd toți).

SCARLAT Ce-o mai fi și asta...

- BALTES E formidabil... Nu vă spuneam eu că-i sălbatec. Ei bine, ce-i cu popa din Mestecăniș?
- GALEA Nu m'a întrebat doamna Brăneanu, cine m'a impresionat mai mult?
- ANA De sigur, că da...
- GALEA Cine m'a sguduit mai tare în viață? Imediat n'o să mai râdeți... Nu cumva credeți dv. că pasiunile mari au nevoie de-un plastron și de un smoking ca să poată fi invitate la masă? Eu doamnă le-am urmărit des în plin aer, mi s'au părut mai vii și mai plastice... Intr'un sat de țărani uscățivi și ațoși, găsiți toată galeria marilor chinuiți... și pe Hamlet, și pe Polonius, și pe Ofelia, pe toți... Sunt îmbrăcați în ițari, sau în cămașe cu altiță, mai barbari poate, dar sunt ei, așa cum trăesc în toate mințile... Eu nu pot potrivi vorbele, dar sunt totdeauna gata să-i apăr... Măine nenea Iancu va spune frumos povestea mea... Ei bine, Mestecănișul e un sat în Vrancea, sub o muche de deal, cu o biserică veche zidită de Vasile Lupu. Acolo trăia, acum douăzeci de ani, un haiduc de popă văduv pe care-l vedeam des în copilăria mea. Trăgeam la el cu tata de câte ori treceam cu trăsura de la Focșani spre Soveja. Era înalt și spătos ca un Hercule din Vatican, doamnă. Avea vin bun și cântece lumești de la munte. Intr'o vară făceam iar drumul obișnuit, ne oprisem în capul satului să potrivească vizitiul o curea la hamuri. Trei țărani au sărit să ne dea mână de ajutor: Să trăiți coane Costică. Ce mai e pe la voi? a întrebat tata. Oamenii au pus capul în pământ: Rău boerule, am ajuns de răsul lumii cu părintele. Tata cu mi-

rare: Ce s'a întâmplat? Un moșneag cuvios ne-a spus pacostea lor... S'o vedeți... Eu îl ascultam din fundul trăsurii unde mă sgulisem de bătaia vântului... Ne-a făcut de râs, zice. S'a încurcat cu Rafira cârciumăreasa dela Moinești. Și-a adus-o în casă, o muiere cu ochi ca jarul și cu farmece, boerule... Tata zâmbea: Și nu-i dă drumul? Țăranul și-a făcut cruce: De-un an fierbe satul, coane Costică, de-un an ne spurcă grijania... Le-am făcut pe toate, ca să-l scăpăm... Degeaba... Ne-am dus bătrânii la el și l'am rugat s'o lase... Ce credeți? A ieșit cu pușca în ceardac și ne-a alungat... S'a răscolit toată lumea... Nimic... Intr'o zi, când a plecat la iarmaroc la Panciu cu ibovnica, i-am pus gând rău... Ne-am luat cu mic cu mare și i-am dărâmat casa... Ziceam, acum s'a isprăvit: unde se aciuieste popa? L'am așteptat la întoarcere: nimeni nu te primește în curte, părinte, dă-i drumul strigoaicei și-ți zidim casă nouă.. Tata i-a tăiat vorba: A lăsat-o?—Aș! s'a mutat în pivniță boierule, subț pământ..—Cu ea? Cu Rafira! Vizitiul potrivise hamurile și-am pornit... Am ajuns la casa popii, nene lancule... Era o jale, zidurile sparte, grinzile căzute, coperișul de șindrilă în mijlocul curții.. Tata a oprit, pare-că-l văd cum se încruntase: Părinte Onufrei! A ieșit în gârliciul pivniței încadrat în mușchii și buruiene ca un triton. Rău ai ajuns părinte! i-a aruncat vorba tata. Popa s'a uitat o clipă întunecat la noi și-a întors capul spre pivniță: Rafiro! Ce să vă spun? Doi ochi negri s'au ivit peste umerii haiducului care a ridicat fruntea și ne-a sfidat: Bine-am ajuns, d-le Costică, bine-am ajuns! Tata n'a răs-

puns nimic și a dat bici cailor... Eu din coșul trăsurii m'am uitat pe furiș înapoi. Doamnă, apunea soarele pe ruine, pe barba albă și pe basmaua roșie... N'am văzut de atunci un tablou mai impresionant.. Ei, vedeți, că nu mai râdeți... Pe mine m'a mișcat, doamnă Brăneanu, eu sunt cu popa din Mestecăniș...

BALTES Știi că-i strașnică povestea ta Andrei?

ANA E pitoresc.

D-NA CARAMFIL Impresionant...

SCARLAT Adevărat haiduc...

GALEA Nu era vorba, cine m'a impresionat mai mult? Pitoresc ziceți dv., omenesc zic eu, o pasiune barbară, îndărătnică și sănătoasă ca un legionar roman.

BALTES Cum ziceai? Apunea soarele pe ruine, pe barba albă și pe basmaua roșie.. Să-l iertăm, conită, a vorbit frumos. Decât un lucru, măi Andrei, stau și mă gândesc eu acum: Iacă Manole și popa din Mestecăniș, doi rumâni ca noi. Fiecare din doi iubea o femeie, și unuia și altuia i s'a cerut s'o sacrifice.. Care din doi o iubea mai mult?

ANDREI De sigur că popa.

SCARLAT Evident că popa.

D-NA CARAMFIL Da, părintele...

BALTES Nu pricepeți nimic... Nu pricepeți Mănăstirea dela Argeș... Nu-l pricepeți pe Manole...

SCENA III

- BRANEANU (Se ridică dela masă. Ceilalți îl urmează) Știți că e ora 12, domnilor. Exact miezul nopții. O jumătate de ceas și-mi intră trenul în gară.
- ANA Adevărat, cum a trecut vremea. Nenea Iancu, Vlade, a fost admirabil ca întotdeauna.
- BALTES Eu sunt un fel de lăutar, conită, să nu mă luați în serios pentru Dumnezeu. Aștept să mai îmbătrânesc puțin și-mi schimb numele. Iancu lăutaru, cânt pe la ospețe...
- BRANEANU Îți mulțumesc, Iancule. Toată vara la Sinaia, dacă nu erai tu, cu ploile astea, mureau cucoanele de plictiseală.
- BALTES Sunt extraordinari proprietarii, domnule. Când plouă se plâng de plictiseală, când e secetă se plâng de rapiță. Numai Goldman nu se plânge. Ce zici Goldman? Dacă nu curge, pică.
- COL. DABIJA Cinci cacialmale dumnealui, omul poporului. Dacă n'am ordin dela divizie, mon cher...
- PRINȚUL MUȘAT Colonel Dabija, monsieur Goldman e sub protecția mea...
- GOLDMAN Reciproc prințule, reciproc!
- BRANEANU Domnilor, vă mulțumesc la toți. La masa mea de bun rămas ați fost la înălțime. Regret că trebuie să vă las, dar plec la datorie. Vă las pe nevastă-mea încă o săptămână, două. Eu, Iancule, am devenit din nou agricultor.. Știi că am întârziat cu treeratul. Un lucru însă, domnii mei. Angajamentul dela masă nu se uită. A, nu! Sun-

tem paroliști. Peste o lună exact, la 3 Octombrie, seara, ne revedem cu toții la mine la țară, la vânătoare de mistreți. Nu-i așa? Cu toții. Ne-am înțeles.

BALTES La ordin! La Brănești cu toții la 3 Octombrie! Nu-i vorbă, eu mare pagubă în mistreți n'am să fac. Poate Goldman...

GOLDMAN Nu mă ierți, d-le Balteș...

BALTES Vedeți asta e ticul lui... De câte ori se supără îmi zice d-le Balteș. Asta înseamnă că și-a pus redingota.

GOLDMAN Nu, coane Iancule, Doamne ferește, zic așa, ești mata crud câte odată. Nu vrei să mă ierți...

BALTES Da' d-ta mă ierți, Bibicule, când vine termenul la bancă?

BRANEANU Ei, la revedere, dragii mei! Exact peste o jumătate de ceas îmi pleacă trenul. Ano, să ne grăbim. La revedere la București.

ANA Da, să urcăm.

PRINȚUL MUȘAT Venim și noi. E târziu. Noapte bună, d-nă Caramfil.

D-NA CARAMFIL La revedere, Prințule.

ANA Pe mâine, nene Iancule. (Colonelul și Goldman salută)

BRANEANU La revedere d-le sculptor. S'a făcut, s'a făcut?

GALEA Încă două ședințe și am terminat. Bună seara d-le Brăneanu! (Toți urcă scara hotelului, afară de Balteș, Galea, Scărlat și d-na Caramfil.)

SCENA IV

BALTEȘ, GALEA, SCARLAT ȘI D-NA CARAMFIL

SCARLAT Nu l-ai iertat pe Goldman nici azi, nene Iancule!

D-NA CARAMFIL Credeți că s'a supărat? Mi se pare foarte puțin supărăcios.

BALTES Supărat Goldman? mofturi! Țsta înghite mult, conită. *Hippotamus felix*, stomac de bronz, măruntae de oțel... și la urma urmei de ce să se supere? Micile răutăți, înțepături de tântari isto-viți, atâta ne-a mai rămas, Scarlate! Plătim polițele și ne răzbunăm cu un calambur, proastă afacere... În lumea noastră dragii mei, se intră ușor... Pe fereastră, da, mai ales pe fereastră... Nu suntem o cetate închisă în care pătrunde numai alesul care știe parola... Un tramvai, băieți, ai cinci lei, plătești biletul, te urci... Așa și Goldman. Înainte vreme îi ardea lui de vânătoare? Azi e om subțire, trage cu pușca. Sunt sigur că trage bine. L'a învățat Mușat... Ce m'a exasperat însă a fost dăunăzi când a venit la Sinaia. Ei, atunci l-am injurat... L'am întâlnit aci în hall, la hotel... Costum de sportsmann dela Birmingham... zic: De unde vii Goldman? Din Ardeal, zice. Eu glumesc: Ce, iar cherestea, zahăr, hârtie, țâțana ușii? Da' el de colo: Nu, d-le Iancule, n'am fost pentru afaceri... Caut o ruină... Ce, întreb eu speriat... O ruină, face Goldman... M'a trăznit. Mă gândeam... n'o fi nebunit ovreiu! O ruină răspunde el tacticos, un castel vechiu. Știi nevastă-mea, romanțioasă, îi plac grozav ruinele... A văzut la o gară la frații de dincolo și ține

că vine frumos cum cad umbrele seara pe ziduri...
Ține la poezie, domnule Iancule. Ține la poezie...
De ce să nu-i fac plăcerea? M'am uitat în
obrazul lui, vorbea cu candoare... Auzi d-ta,
căuta o ruină... Să nu-l înjuri. Ce zici Andrei?
Tare povestea ta cu popa din Mestecăniș, o ba-
ladă barbară care se cere pe hârtie... Ce e? pari
cam dus deacasă.

GALEA

Am o migrenă idioată. Mă mai plimb pe terasă.
Noapte bună, d-nă Caramfil! la revedere, Scar-
late! Noapte bună, nene Iancule, și mâine cu bine,
fără Manole... (Ese pe terasă)

BALTES

Fii pe pace. Meșterul ăsta se ține de noi, ori
vrem ori ba. Noapte bună! La vârsta ta și eu
ascultam broaștele. Bun băiat, apă mare, tulbure,
mână bolovani grei... Mă duc și eu conită, mă
trag la bârlog... Noapte bună! Noroc, Scarlate.
(Urcând, de pe scară) Știți cum e camera de holtei
bătrân? Ca o mănăstire fără clopot, nu se mai
ține nici o liturghie... bolborosesc sfinții între ei
și duc dorul de tămâie... Noapte bună! Să trăești,
Scarlate!

D-NA CARAMFIL Mâine, nene Iancule!

SCENA V

D-NA CARAMFIL, SCARLAT

D-NA CARAMFIL Incă două clipe, domnule Scarlat. Aștept pe Ana,
vreau să-i spun ceva pentru mâine. Prepar o
surpriză lui nenea Iancu. Am o idee. Nu-i așa,

că e extraordinar? Un amestec ciudat de glumă și de melancolie. N'ai văzut? Cu un ochiu râde, cu celălalt plânge... Ana îl iubește cu un atașament absolut. E cel mai bun prieten al ei. O cunoaște de pe când îi trăiau părinții.

SCARLAT

D-na Brăneanu e o fire sensibilă.

D-NA CARAMFIL

E o artistă. Și prin temperament și prin talent. Ne cunoaștem, aș putea zice, din copilărie... E mult mai mică decât mine, are 25 de ani. S'a măritat când a murit Nicu. Eram în doliu, mi-aduc aminte. Da, e o ființă adevărat excepțională. N'o vezi agitată de întrebări și de vântejuri. Ca un arc întins, de câte ori nenea lancu aruncă vre-o săgeată! La Conservator la Paris, a luat premiul de canto. Are o voce fenomenală. Mama ei, se pare, a fost o femeie superioară, din neamul Sorocenilor. A murit din naștere. Tată-său, profesorul Ranta, a crescut-o el, cu cărți, cu flori și cu muzică italiană, pasiunile lui. Sunt convinsă că dacă trăia, Ana nu s'ar fi măritat. Il iubea așa de mult. Ar cânta poate undeva la operă în străinătate și bătrânul Ranta i-ar potrivi șalul pe umeri să nu răcească... Ce vrei însă, singură, orfană, săracă. Viața unei femei, d-le Scarlat, e de obicei o poveste banală, nu ca ale lui nenea lancu... Incepe cu fantezii de pension, continuă cu un măritiş pripit...

SCARLAT

Și isprăvește cu un divorț.

D-NA CARAMFIL

A nu, d-le Scarlat. Ana nu e ușuratecă. Dv. bărbații sunteți totdeauna simpliști când ne judecați pe noi. Crezi că sufletul unei femei nu e mai complicat ca un proiect de arhitectură?

SCARLAT Comparația e bună, fiind vorba de compartimente secrete și câte odată de mai multe etaje. Nu, glumesc. Am toată considerația pentru d-na Brăneanu. E inteligentă, frumoasă, plină de talent, deși talentul, la drept vorbind, mi se pare un sfetnic inoportun într'o căsnicie.

D-NA CARAMFIL De ce? Ce ciudat vorbești.

SCARLAT Vorbesc ca un burghez fără probleme. Zic un sfetnic inoportun, fiindcă se interpune, totdeauna prezent, ca un al treilea între bărbat și nevestă. E, cum să zic, un factor extra conjugal talentul... Iaca Brăneanu, ce crezi?

D-NA CARAMFIL E un om foarte cum se cade. Firește, el cu politica lui, cu moșia, cu consiliile de administrație; nu se cheltuește în emoții de interior. Cât despre probleme, cum le-ai zis D-ta complicațiilor sufletești, el nu le cunoaște. Îți dau un exemplu, mi l-a spus dăunăzi Ana. Foarte curios. Știi că până azi nu i-a văzut bustul la care lucrează Galea de două luni în camera de alături. Când l-a chemat să i-l arate, a mângâiat-o părintește pe frunte.—Știi că mie nu-mi placî de bronz... Ciudat, nu-i așa? Dar e bun, are o bunătate paternă, un devotament onest și definitiv. De aceia Ana ține la el, cu toată deosebirea profundă de caracter și vârstă. I s'a atașat printr'un sentiment de cuviință, de respect... știu eu? Ce păcat că n'au copii, copiii simplifică...

SCARLAT Andrei, ce zice în fața unei astfel de atitudini puțin complicate a omului politic în materie de artă plastică?

D-NA CARAMFIL Imi închipui că nu știe. N'ar fi fost delicat să-i spuie. Te joci cu amorul propriu al artistului? Te pomenești că-și ia plastilina și pleacă.

SCARLAT Dar, d-nă Caramfil, te înșeli. Andrei înregistrează cu o seninătate exasperantă opiniile bune și rele ale deaproapelui în meseria lui. Te întrebam adineauri numai fiindcă m'ar fi interesat răspunsul lui. Are câte odată o ripostă care lovește la mir. Știi ce i-a spus nu de mult unui ministru care i-a vizitat expoziția și, firește, habar n'avea de Praxitel, vorbea platitudini. I-a spus :-d-le ministru, oamenii politici nu apreciază sculptura, decât când sunt în rai. De ce? l'a întrebat ministrul jenat. Fiindcă atunci partidul vine la noi cu o fotografie proastă să le facem bustul. A, e un tip Andrei, un fanatic în artă, un nepăsător în viață... Doisprezece ani a rătăcit în străinătate prin muzee. A cheltuit o avere bunicică rămasă dela părinți. De obicei e tăcut, cum zicea el, gândește în piatră. Nu se spovedește decât lui nenea lancu, noaptea la Herăstrău, la ore mici, între trei și cinci... M'am mirat azi, când l-am auzit cu povestea din Mestecăniș. Curios, foarte curios. De felul lui e scurt la vorbă. Azi părea contrariat, aproape agresiv. În timpul din urmă îl văd pe gânduri... Are ceva! Migrena e un pretext caraghios! Când îl aud îmi vine să râd. Nu vezi ce spete de uriaș...

SCENA V

D-NA CARAMFIL, SCARLAT, BRĂNEANU, ANA, ADOLF,

BRĂNEANU (Coboară scările în costum de voiaj. Valetul îi aduce geanta. Ana îl însoțește până în hall) A, o conspirație, ori un tete-à-tete, scumpa mea văduvioară?

D-NA CARAMFIL O conspirație, d-le Brăneanu, împotriva lui nenea Iancu. O așteptam pe Ana.

SCARLAT Știți că eu sunt numai planton, nu m'a introdus în secret.

BRĂNEANU Ei bine, să vă văd, să-mi scrieți. Nu-l păcăliți prea tare că se răzbună pe Goldman. Da știi că trebuie s'o șterg repede. Adolf, mașina!

ADOLF Gata, conașule.

ANA Hârtiile cu devizul sunt în geantă. La revedere, Vlade.

BRĂNEANU La revedere. Sărut mâinile, d-nă Caramfil. Cu bine, d-le Scarlat. La Brănești la vânătoare. (Anei) Îți scriu dela Brănești când termin cu lucrătorii. La revedere!

ANA Noapte bună, Vlade.

D-NA CARAMFIL Bun voiaj, d-le Brăneanu.

SCARLAT La mistreți, da, la revedere d-le Brăneanu! (Brăneanu pleacă).

SCENA VII

SCARLAT, D-NA CARAMFIL, ANA

- SCARLAT Acum s'a terminat rolul meu de asistent la o conspirație în care n'am fost inițiat. L'am îndeplinit cu discreție. Dela nenea Iancu, meșterul nostru al tuturor, eu am învățat codul bunelor maniere pentru candidații de holtei bătrâni.
- D-NA CARAMFIL Oameni fără probleme, d-le Scarlat. (Anei) Știi că dumnealui pozează în burghez fără probleme.
- ANA Atunci, Eleno, ia seama. D-l arhitect e un candidat de înșurătoare.
- SCARLAT Care riscă uneori să intre el în rolul nevestii lui Manole... Mă retrag acum. Mi se pare că pentru prima dată astăzi am încercat să fac un spirit. Contagiune. Și firește n'am reușit. Vă rog să mă iertați. Sărut mâna d-nă Caramfil. Noapte bună, d-nă Brăneanu. Sărut mâinile...
- D-NA CARAMFIL Vezi că ești răutăcios.
- ANA E prevăzător.
- SCARLAT Nu, doamnă, cel mai inocent locatar al hotelului... Mă rezum la pură geometrie...
- ANA,
D-NA CARAMFIL Noapte bună, domnule Scarlat!

SCENA VIII

D-NA CARAMFIL, ANA

D-NA CARAMFIL Te-am așteptat, Ano. Bine că s'a isprăvit. Te-am așteptat. Am inventat ideia unui complot împotriva lui Balteș, ca să-ți vorbesc. Vreau să-ți vorbesc. Știi, eu seara îmi fac bilanțul, un obicei de veche gospodină. Ei bine, l'am făcut și astă seară.

ANA La care rubrică m'ai pus: profit sau pierderi?

D-NA CARAMFIL Ei nu, crede-mă, cinismul nu e rețeta cea mai indicată.

ANA Iartă-mă.

D-NA CARAMFIL Nu, dar câte odată ai vorbe stranii.

ANA Iartă-mă sunt enervată, iartă-mă...

D-NA CARAMFIL Ești sbuciumată, da...

ANA Sunt caraghioasă, sunt enervată... Ai dreptate... înțeleg...

D-NA CARAMFIL Enervată, da! Și ce e mai rău e că începe să se vadă. Crede-mă sunt bucuroasă că Vlad a plecat, ar fi putut să observe. Toată vivacitatea asta intempestivă, alternările repezi de umoare, trei păhărele de chartreusă după masă, tu care nu guști o picătură de lichior...

ANA Aș vrea să-mi stăpânesc nervii Eleno, e greu.

D-NA CARAMFIL Azi dimineată ai fost desagreabilă, pur și simplu desagreabilă cu Vlad. În definitiv poate să fie cineva om de seamă, fără să cunoască pânzele

Renasterii. Când i-ai spus cu răutate și-ai repetat în fața tuturor: Sandro Boticelli a fost un mare agricultor în câmpiile toscane, omul a plecat capul, n'a zis nimic, a luat pe colone-lul de braț și a pornit-o înainte... L'ai blesat, ai fost crudă, aproape rău crescută...

ANA

Dacă nu înțelege nimic acest om liniștit... serviabil... Dacă nu înțelege nimic... Eleno, sunt obosită... Viața nu e numai club și rapiță, politică și vânatoare de mistreți.

D-NA CARAMFIL Ei da, dar astea sunt descoperiri tardive, nu pot duce la nimic bun...

ANA

Desigur că da... decât sufletul e o coardă, Eleno, care se întinde și pleznește odată... Nu știi când, nu-ți dai socoteala... Te plimbi în întineric și te lămurești deodată, ca la lumina unui fulger... Da, sunt străfulgerări de-o clipă care limpezesc adevăruri crude... Știu eu? Ani de-a rândul mergi alături de cineva fără să înregistrezi că are urechile mari și-un punct de albeață la ochiul stâng... Le-ai înregistrat? Din ziua aceia nu-i mai vezi decât urechile... Nu te mira de vorba mea, așa e... Să nu crezi că sunt o apucată, că nu mă analizez... Eu îmi dau seama, eu mă chinuesc, mă sbat...

D-NA CARAMFIL Știu, Ano; tocmai de-aceia-ți vorbesc. Acum că ai rămas singură, am impresia că trebuie să-ți fiu o protectoare...

ANA

Da. Îți mulțumesc, Eleno. Îți mulțumesc. Tu ești bună, ești echilibrată, ești înțeleaptă ...ești prietena mea, Eleno... Explică-mi tu, cum se poate

descifra o pervertire de temperament? Ai avut vreodată senzația asta penibilă, că nu mai ești tu, că ești altă ființă, alți nervi, altă carne? Și toată transformarea bruscă peste noapte, ca de-o otravă... ca și când ai fi mâncat bureți nebuni culeși pe Caraiman?... În definitiv, Eleno, eu am trăit șapte ani cu Vlad, mi-am făcut o concepție de viață din căsnicia mea, am trăit împăcată, fără sguduiuri mari, adevărat, dar mulțumită... normală... Și-acum dintr'odată, un fulger... o destrămare... Și eu țin la el și azi, pricepi, țin... îl respect... da... Ce dedublare stupidă... Nu-mi mai dau seama... Aș vrea să-l întreb pe bătrânul Balteș, să-mi explice el, nenea Iancu, boala asta grozavă dintr'un tratat de patologie...

D-NA CARAMFIL Draga mea, nu-i nevoie de Balteș... Are un nume simplu. E bine să nu-l rostim acum. Ar putea să ne-audă de pe terasă.

ANA Cine?

D-NA CARAMFIL E pe terasă...

ANA Andrei e pe terasă?

D-NA CARAMFIL Toată seara s'a plimbat ca un lunatic. Ei bine, omul ăsta este fără cumpăt; un mare artist, de sigur, dar un mare copil... De vre-o două săptămâni s'a întunecat de tot... Crezi că lumea n'a remarcat? Când ai cântat astăseară aria Isoldei, s'a ridicat de pe scaun și a ieșit repede din hall ca un somnambul... Crezi, că Balteș cu agerimea lui de fin observator nu l'a înțeles? Povestea lui Manole, nu-ți dai seama c'a fost

cu tâlc, o subtilă șarje de circumstanță? Și el neîndemânatec, n'ai văzut cum s'a prins când a ripostat cu tabloul lui dela țară, o apoteoză barbară a dragostei, o ripostă stângace, provocătoare.

ANA Da, e tulbure...

D-NA CARAMFIL E elementar...

ANA Eleno !

D-NA CARAMFIL Ce este ?

ANA Eleno, am o idee...

D-NA CARAMFIL Ce vrei ?

ANA Chiamă-l te rog de pe terasă, chiamă-l aici.

D-NA CARAMFIL De ce asta ?

ANA Chiamă-l, vreau să am o explicație cu Andrei.

D-NA CARAMFIL Nu e riscat aici, la ora asta ?

ANA Nu, vreau să-i pun capăt... Ai dreptate, e o stare imposibilă. Voi fi scurtă, tranșantă...

D-NA CARAMFIL Ai să fii rezonabilă ?

ANA Da, îmi dau toate silințele. Îți făgăduesc. Chiamă-l, te rog, și lasă-ne singuri! Am să-ți spun mâine... Îți mulțumesc, Eleno... (D-na Caramfil ese pe terasă. Se aude : D-le Galea ! Răspunde Galea ! Doamnă Caramfil. Reintră împreună.)

SCENA IX

ANA, D-NA CARAMFIL, GALEA

D-NA CARAMFIL Un moment, te rog... Sper că s'au culcat și broaștele. Am rămas noi... vino! Ana vrea să-ți spuie un cuvânt pentru ședința de mâine. Da știi, pe mine să mă iertați. Escursia de azi, masa de astă seară, discuțiile m'au dat gata. Să mă iertați.

GALEA Da, doamnă.

ANA Un cuvânt numai, așează-te, te rog... Mâine nu cred să pot poza. (D-na Caramfil pleacă) Mă urc și eu imediat, e așa de târziu! La revedere, Eleno!

D-NA CARAMFIL La revedere, d-le Galea!

GALEA Noapte bună, doamnă. (urcă scara)

ANA Nu e vorba de bust. Vreau să-ți vorbesc. Nu de ședința de mâine... Stai, te rog...

GALEA Nu e nevoie.

ANA Totuși.

GALEA Orice explicație e deplasată.

ANA De ce ești tulburat?

GALEA Nu. Orice cuvânt e o notă falsă... O tulburare mai mult... Cât despre ghemul de lut din camera 37, te rog să-i spui feciorului că nu mai trebuie să-l ude dimineața. Nu mai lucrez. Sunt două luni de când faimoasa operă o simt slujindu-se subț mîinile mele. Te rog să-l arunci în Prahova. Da, da, e cel mai potrivit omagiu

ce-l putem aduce acestei vilegiaturi dela Sinaia, cu preocupări de artă, cu poker, cu politică economică, cu toată ilustra pletoră a acestui hotel... A, câtă banalitate, câtă banalitate...

ANA Prea ești agitat.

GALEA Nu, sunt ridicol.

ANA Ești deslănțuit.

GALEA Sunt ridicol.

ANA De ce-ai plecat pe terasă, când am început să cânt astăseară? A fost un gest rău plasat, l'au simțit toți, a fost o imprudență...

GALEA Te-asigur că ultima.

AAN De ce spui așa?

GALEA Da, ultima. Crezi că nu mi-am dat seama? Dar mă strângea de gât... Aveam în minte scena de azi dimineată... În creier, în mâini, în degete; înțelegi în degetele astea care n'au mângâiat decât piatra, e un cutremur, e o revoltă. Plătesc scump dezertarea dela muzee... Da, sunt un exilat, un dezertor... Și când fiecare atom din mine se risipea ca de-o prăvălire surdă, d-ta atingeai clapele pianului, cu o impecabilă liniște mondenă. Cântai cu măiestrie, cu stăpânire, cu prestanță...

ANA Ce copilărie... Dar n'ai priceput...

GALEA Erai a tuturor...

ANA Dar n'ai înțeles... Alesesem aria Isoldei... Era un gând ascuns, era un val, — știu eu? — era o mărturisire.

GALEA

Da, aria Isoldei. Să nu crezi că în sufletul meu n'au răsunat acordurile ca într'o biserică părăsită, că nu mă flagelează, că nu mă răscolesc. Să nu crezi că din prima zi când te-am auzit, vocea d-tale nu mi-a dat acea senzație cutropitoare pe care trebuie s'o fi resimțit bestiile lui Orfeu. Din clipa însă când aici s'a deschis o rană, fiecare accent e un pumnal care se înfige și doare... Eu nu mai sunt auditoriu, înțelegemă, eu vreau să fiu stăpân... Nu pot? Plec! Toți acești indivizi care stau cu brațele încrucișate în fotoliul lor și sorb revărsarea melodiei, mi se par niște intruși odioși... Cântecul se risipește tuturor, ca o voluptate a simțurilor cu ferestre deschise... Fiecare își smulge partea lui, o gamă, o înfloritură, un tril... Unul zâmbește, altul plescăie din buze, altuia i se umflă vinele la frunte... Se împart asupra lui, asupra d-tale... E o împietate, e o orgie, e obscen...

ANA

Andrei!

GALEA

De-aceia spectacolul e peste puterile mele. De-aceia am plecat!

ANA

Andrei, ar fi mai bine...

GALEA

De-aceia am să plec definitiv...

ANA

Să pleci definitiv...

GALEA

Da, să plec... Să mă înfund din nou între ciopliturile mele de piatră, undeva departe, lângă un amfiteatru la Taormina, la Amalfi, într'un sat în Sicilia. Singur și pribeag, fără nume, fără țară... Tortura asta continuă m'a desconcentrat... E pentru întâia oară în viață când nu mă mai ascultă creierul, nici mâna... Iartă-mă.

ANA Andrei, sunt sfârșită. Andrei!

GALEA Iartă-mă... nu ești vinovată cu nimic... Sunt brutal, ai dreptate... Sunt eu, iartă-mă, n'am înțeles jocul realităților... Sunt un nebun... Brazii... Prahova... (ii ia mâna)

ANA Da, brazii... Prahova... Andrei, sunt slabă...

GALEA Ano... e o prăpastie...

ANA Vroiam să-ți spun... să mă smulg... dar simt și eu prăpastia... e un vârtej... E o goană... e un vârtej, Andrei... (Izbucnește în plâns) Brazii...

GALEA Vino să-i ascultăm... Cântă simfonia cea mare... Nu! Cântă aria Isoldei... acolo... afară, în noapte... Vino... (O târâște aproape spre terasă. Scena rămâne câteva momente goală. Apare Adolf somnoros și nevăzând pe nimeni, ia sticlele, închide pianul, stinge electrica și pleacă. Pe scenă pătrunde numai lumina temperată a lunii care luminează terasa. Se deslușesc umbrele lui Galea și Ana îmbrățișați. Ea se desface, revine pe scenă. Galea o urmează).

ANA (șoptind) Te aștept... (Dispare repede pe scară. Galea rămâne pierdut, răzimat de ușa terasei.)

ACTUL II

ACTUL II

La conacul moșiei Brănești. Salon mobilat cu gust. Covoare, tablouri, o marmoră, pian. Când se ridică cortina d-na Caramfil e la telefon.

SCENA I

D-NA CARAMFIL, TAȚA ILINCA

D-NA CARAMFIL (La telefon) Allo, da... înțeleg... A plecat cu mașina azi dimineață dela București și-a avut o pană. Cum? Nimic? Nici un accident? Nimic. Ei, atunci suntem liniștiți. Mersi. Da. De câtă vreme? Atunci trebue să sosească imediat. Mulțumesc. (Depune receptorul, Intră tața Ilinca).

TAȚA ILINCA Inchipuiește-ți, conică, nu se găsește. Nici șampania, nici șvaițerul, nici sardelele. Tot pachetul dela Ciobanu a intrat în pământ. L'am pus în pivniță eu cu mâna mea.

D-NA CARAMFIL Unde crezi că s'a ascuns?

TAȚA ILINCA Unde, unde? Lică, cine altul? El le-a sfeteresit și pe astea. Al dracului țigan, minte de înghiață apele: — De unde să-l văd eu tață Ilinco, poate a rămas la mașină, poate l'au dus boerii azi dimineață când au plecat la vânătoare... Și se jură țigănește... Așa bucătar halal....

D-NA CARAMFIL Ana nu l'a întrebat?

- ILINCA Dumneaei ca și d-ta. Ce vă pasă ? Citește o carte de i-a dat d-l Balteș; că și dumnealui, om bătrân, tot de cărți se ține.
- D-NA CARAMFIL Lasă țăță Ilinco, să mai bea boerii și vin, nu-i nimic, lasă.
- ILINCA Cum nu-i nimic ? La urmă tot eu trag ponosul... al dracului țigan...
- D-NA CARAMFIL Unde-i conîța ?
- ILINCA În ceardac.
- D-NA CARAMFIL Cheam-o încoace. Spune-i c'o rog să vie în salon. Am să-i spun ceva.
- ILINCA O chem, dar pe Lică tot îl prind, să nu credeți că scapă. Al dracului țigan... (iese)

SCENA II

D-NA CARAMFIL, ANA

- ANA Ce-i Eleno. S'a întâmplat ceva ? M'ai chemat.
- D-NA CARAMFIL O veste bună. Vine Scarlat. Acuma am vorbit la București cu biuroul lui. Cum mă gândeam eu, așa a fost. A plecat azi dimineată din București cu mașina. A avut o pană la carborator în drum spre Pitești. Nici un accident. I-au trimis alt automobil. Trebuie să pice dintr'un moment într'altul.
- ANA Ei, vezi, că nu-i nimic... Mă bucur de bucuria ta. Ce om cum se cade !
- D-NA CARAMFIL Da, echilibrat, corect...
- ANA Mi-e tot mai simpatic.

D-NA CARAMFIL E simplu. Cum repetă el totdeauna : om fără probleme. Își vede de treabă. Știi c'a terminat casa Irimeștilor. A avut puțin bucluc cu antreprenorul, dar e pe sfârșite. Ce bine-mi pare că n'a pățit ceva. Aveam palpitații. Vedeam că s'a făcut 11 și nu mai vine ...Mă gândeam: un accident. Ar fi fost așa de stupid. Dela moartea lui Nicu am rămas cu o groază în nervi. Lucrurile cele mai neînsemnate iau proporții și-mi dau emoții.

ANA Când vă cununati ?

D-NA CARAMFIL Ce copilă ești... Dar nici nu ne-am logodit încă... La iarnă, târziu... Scarlat trebuie să isprăvească întâi planurile pentru construcțiile dela anul, ca să putem pleca în străinătate. Ce vrei, dragă Ano... viața... Crezi că ți-ai făcut un drum dela care nu te mai abați, și deodată o surpriză, o excursiune în munți, un om... Ce ciudat...

ANA Da, da, totul e întâmplare, Eleno...

D-NA CARAMFIL Întâmplare, adevărat... Să-mi fi spus cineva astă vară când am plecat la Sinaia că peste trei luni voi avea gândurile de azi, i-ași fi râs în obraz... Așa era de departe mintea mea de orice complicații. Mă resemnasem în singurătate. Șapte ani de văduvie. Îți poți da seamă, făcusem o școală... Și la Sinaia, îți aduci aminte, nici un moment, dar nici un moment nu mi-ași fi închipuit: arhitectul ăsta care mi se părea rece și îngrădit într'o corectitudine de cifre... Imi făcea societate, îmi vorbea de sigur ca tuturor... Mă întreba liniștit de trecut, de moartea lui bietul Nicu. I-am spus tot, firește... Era gentil, măsurat, nici cele mai

inocente aparențe de flirt... Un buchetel de violete, da, mi-a dat odată, așa în treacăt, fără nici o semnificare... Nici nu m'a mirat. Și 'n ziua din urmă, exact, în ziua din urmă, către seară veneam din parc spre hotel. Ne-am oprit la un chioșc, și-a luat jurnalul. Avea o ezitare în vorbă, părea îngândurat, era palid... Atunci mi-a spus simplu, cuviincios, limpede, parc'ar fi fost vorba de-o afacere... (Intră Țața Ilinca)

SCENA III

ANA, D-NA CARAMFIL, ȚAȚA ILINCA, RAINER

- ȚAȚA ILINCA Coniță, vai de mine coniță, să-i vedeți...
- ANA Ce-i țăța Ilinco, ce va să zică văicăreala asta ?
- ILINCA Sunt trei, mari ca urșii, niște mătăhale să-ți faci cruce...
- ANA Ce ?
- D-NA CARAMFIL Hoții cu pachetul dela Ciobanu ?
- ILINCA Nu, coniță. Vai de mine, trei mistreți, i-a adus d-l Lorenț cu caru... și vulpi... și iepuri... da, mistreții... Sunt de pomină... Pachetul nu s'a găsit. Te pui cu țiganul ?
- ANA Cum, a venit administratorul ? Trimete-l imediat încoace... Poate are vreun cuvânt dela Vlad...
- ILINCA Așa dihanii n'am mai văzut. Ii spui lui domnul Lorenț... (Iese)
- ANA De ce-o fi venit așa de repede ? De obicei își aduceau seara vânatul...
- D-NA CARAMFIL Acum tu ești neliniștită. Ce să fie ? Nimic.

ANA Nu, dar mă întreb.

D-NA CARAMFIL De sigur, ne spune ceva. (Intră administratorul)

RAINER Sărut mâna, doamnă!

ANA Bună ziua, d-le Rainer. E ceva?

RAINER Nimic deosebit, doamnă. D-l Brăneanu m'a trimis să vă spun că nu sosesc decât seara târziu. Am vânat până la 10 în Muncelul și după amiazi trecem spre Vlădeasa, la cerbi. De aceia ne vom întoarce probabil numai noaptea.

ANA Foarte bine. A fost cu noroc?

RAINER Da, a eșit bine. D-l Brăneanu în frunte ca totdeauna.

D-NA CARAMFIL Ce-a împușcat d-l Brăneanu?

RAINER Doi mistreți, doamnă, două vulpi și un țap.

D-NA CARAMFIL Colonelul?

RAINER D-l Colonel Dabija a împușcat un mistreț, un exemplar foarte frumos. Il veți admira. Sunt toți jos în fața ceardacului.

D-NA CARAMFIL Unde-i nenea Iancu, să întrebe de d-l Goldman... D-l Goldman a împușcat ceva?

RAINER Da, un iepure, doamnă. Stătea la pândă cu Prințul Mușat.

D-NA CARAMFIL Ei, bravo!

ANA Nenea Iancu e în grădină, a ieșit de azi dimineață. Bine, d-le Rainer. Apropos, d-l Galea a avut șansă?

RAINER Nu, doamnă. D-l Galea n'a împuşcat nimic. Adică nici n'a tras. Am fost alături multă vreme. Aşa ne-a împărţit de dimineaţă d-l Brăneanu. A trecut mult vânat pe dinaintea noastră, mistreţi, capre... N'a vrut să tragă. Eu am plecat cu gonacii înainte, pe urmă l'am pierdut din vedere. D-l Brăneanu ne-a întrebat unde e. I-am spus că a rămas înapoi.

ANA Bine, d-le Rainer. Spune-i bărbatului meu că-l aşteptăm cu masa. D-ta te întorci curând ?

RAINER Plec imediat. Un moment să odihnim caii.

D-NA CARAMFIL Uite ce e, d-le Rainer. Te rog mai stai un sfert de ceas. Vine d-l Scarlat. Să-l conduci. Plecaţi împreună.

RAINER Da, doamnă, aştept. (Iese)

SCENA IV

ANA, D-NA CARAMFIL.

ANA Ai auzit ?

D-NA CARAMFIL Ce ?

ANA Andrei.

D-NA CARAMFIL Iar tulbure, ca de obicei.

ANA Da, deslănţuit, fără control, afişîndu-şi dispreţul...

D-NA CARAMFIL Nu exagera. Poate nu e vânător.

ANA Cum nu ? Pasionat. Dar e intunecat, e într'o tensiune continuă... Eleno, starea asta e insuportabilă, e peste puterile mele. Simt, uite am

o presimțire sinistră... Simt furtuna aproape, tot mai aproape... Pare-că văd valurile cum mă ridică. Pare-că e un viitor pe mare, la farul dela Tuzla, și-o luntre care joacă asvârlită în nebunie. O luntre care se cufundă. Luntrea mea, Eleno...

D-NA CARAMFIL Ești agitată, calmează-te. Nori care trec...

ANA Nu, situația asta mă exasperează. Jocul ăsta frivol nu-l mai pot duce înainte... Sunt o vinovată, de sigur...

D-NA CARAMFIL Ano?

ANA Sunt o cinică. Crezi că nu văd? O femeie căzută...

D-NA CARAMFIL De ce te chinuești?

ANA Sunt o ființă rea, ieșită din calea normală... Și-ți jur că am luptat, că am vrut să scap din vârtej. Acolo la Sinaia, în noaptea aceea, când ți-am dat cuvântul meu, eram hotărâtă. Vedeam clar primejdia, înțelegeam consecințele... Stiam, știam, că un pas încă și cad în abis. Ei bine, nu m'am putut smulge. O forță necunoscută mă împingea dela spate, o ghiară de fier mă strângea de șira spinării, de păr, de brațe... Am fost lașă, Eleno. Am căzut infrântă ca o cârpă, ca o femeie de stradă...

D-NA CARAMFIL Ano, pentru Dumnezeu, liniștește-te!...

ANA Și de atunci e un chin, o dualitate desonorantă. Am senzația că joc pe-o coardă întinsă la circ, că sunt pe muchea cuțitului. Omul acesta plin de pachete de nervi, încins în negură, ca fruntea unui vulcan, înfrigurat ca un râu de lavă, mă domină... În mâinile lui mă pierd... Voința mea

se frânge... Mă stăpânește, da, mă stăpânește cu conștiința omului superior. Ochii lui se ațintesc ca două sulii asupra mea, mă ard...

D-NA CARAMFIL Biata fetiță... Ce friguri grozave au dat peste tine...

ANA Și când îl văd pe Vlad privindu-mă întrebător, cu o căutătură necunoscută sub gene, atunci înțeleg mai bine realitatea și mă cutremur. El nu zice nimic, nu mi-a spus un cuvânt, dar atitudinea lui nouă, o cută parcă ivită în colțul buzelor, toate îmi dau impresia chinutului care scrutează. Și eu mă simt așa de slabă, așa de neputincioasă... Înțelegi, într'o zi o lacrimă neștearsă, o silabă care-mi scapă și va desluși tot... Are să fie o nenorocire...

D-NA CARAMFIL Bine, Ano, nu poți pune capăt acestei torturi?

ANA Știu eu, e prea greu, e prea târziu. Știu eu... Valul m'aruncă între două stânci, mă balansează încă și-o să mă sfarme, Eleno... (Se aude sirena unui automobil) Ascultă... da... vine Scarlat...

D-NA CARAMFIL El trebuie să fie.

ANA Trec dincolo, Eleno. Nu-l pot primi în halul ăsta. Inventează un pretext, o durere de cap. Primește-l tu... te rog...

D-NA CARAMFIL De sigur că da, dar calmează-te, Ano, potolește-te... Surescitarea asta trebuie să înceteze...

ANA Da, da... îmi dau silința... la revedere...

D-NA CARAMFIL Vom vorbi de altfel după plecarea lui Scarlat.
(Ana iese)

SCENA V

D-NA CARAMFIL, ȚAȚA ILINCA, SCARLAT.

ILINCA Aici, conașule. Pofțiți. Ne-ați băgat la griji. Conița Elena a bătut telegraful... pofțiți...

SCARLAT Ei, nu-mi dau eu ortul popii cu una cu două... A, bună ziua, Eleno. Adevărat, te-ai speriat?

D-NA CARAMFIL Bună ziua, Emil. Bine-ai venit. Firește că da. Era vorba mai întâi că sosești aseară. Ne-ai vestit apoi că numai dimineață... Trecea vremea... Credeam, Doamne ferește, un accident... Am telefonat la biuroul tău...

SCARLAT Ei, atunci știi, nimica toată... Atâta c'a fost plicticos și-am întârziat.

D-NA CARAMFIL Stai, te rog. Nu-i nimic, pleci cu administratorul. Nu iei ceva?

SCARLAT Poate un ceai. M'aș grăbi.

D-NA CARAMFIL Un ceai, țăță Ilinco, pentru conașul. Tosturi, marmeladă, unt proaspăt...

ILINCA Toate bunătățile, coniță, toate bunătățile...

D-NA CARAMFIL E nostimă baba. Doica Anii. Stăpânește aici la Brănești. Se ceartă cu bucătarul, cu slugile...

SCARLAT Doamna Brăneanu?

D-NA CARAMFIL Ai s'o vezi diseară când veniți dela vânătoare. E în camera ei, indispusă pentru moment. Nimic grav. Da știi, cum mă bucur că ai venit Emil... Aseară când au sosit toți fără tine, m'am bo-sumflat... La masă eram distrată, începuse glumele pe socoteala mea, îi știi prietenii tăi... Colo-

nelul nesuferit:—Crede-mă doamnă, face chef la Flora cu meșterii... Nenea Iancu mai galant, mă consola în genul lui:—Nu fii supărată, conia, a întârziat pentru cadou... În sfârșit telegrama ne-a liniștit...

SCARLAT Da, trebuia să lichidez cu antreprenorul. Bine c'am scăpat. M'am convins, era escroc. (Tața Ilinca intră cu ceaiul)

ILINCA Pofțiți conașule. Am adus de toate... pofțiți... Iaca și urdă dulce de azi dimineată... pofțiți...

D-NA CARAMFIL Mersi, vezi ce gentilă e tața Ilinca, Andrei? Lasă să prepar eu ceaiul... Iasă, tața Ilinco...

ILINCA Dumnezeu să vă dea noroc! (Iese)

SCARLAT Să trăești, băbătie! Știi că e admirabilă urda asta dela oile lui Brăneanu. Cât facem de aici până la munte?

D-NA CARAMFIL Vreo două ceasuri... Apropos Emil, după ce-ajungi acolo, vezi nițel de Galea, anturează-l, vorbește-i. E într'o stare de nervi curioasă.

SCARLAT Ce face?

D-NA CARAMFIL Nu face nimic... dar e continuu sub presiune. Mi se pare schimbat de tot. Curios om. Câte odată morocănos din cale afară, retras în colț și răsfoind o carte, când toată lumea vorbește. Alteori, cuprins de-o veselie subită, golind trei pahare unul dupe altul și trecând la o volubilitate fără rost. Lumea se întreabă:—ce e cu omul ăsta? Se pun, desigur, multe în contul temperamentului de artist, dar explicația asta nu mai e suficientă. Și aseară la masă a avut două faze. Mai întâi

tăcut, monosilabic, cu ochii în farfurie și pe la sfârșit exuberant, angajând cu prințul o conversație în doi peri despre grațiile negreselor din Algeria. A început să deteste artele ca niște indeletniciri de degenerați și-a isprăvit printr'un fel de exaltare șarjată a virtuților câmpenești: Trăiască agricultura!

SCARLAT

De sigur, o aluzie la Brăneanu.

D-NA CARAMFIL

Da, dar stângace, plasată cu o răutate sumbră, ne la locul ei. Biata Ana s'o fi văzut, schimba fețe, îi ardeau obraji. Noroc cu nenea Iancu. Bătrânul e foarte șiret, prinde tot, nu scapă nimic și e totdeauna gata cu o glumă, c'un paradox, c'un spirit să salveze conversația. Ana însă e sbuciumată. Mi-a vorbit adineauri, plină de presimțiri negre. Inchipuește-ți a venit administratorul dela vânătoare. Spune că Galea stă singur, nu participă la nimic, n'a tras nic un glonț... Va să zică și-acolo își plimbă negura... De-aceia îți ziceam, dragă Emil, ocupă-te puțin de omul ăsta, ia-l cu tine, spune-i două vorbe, atrage-i atenția. În sfârșit voi sunteți prieteni, agitația asta pe care o răspândește în jurul lui nu merge. La un moment Brăneanu are să reacționeze. Ce te faci atunci?

SCARLAT

Înțeleg, înțeleg. Dar ce pot eu? E o încurcătură din care se iese greu...

D-NA CARAMFIL

Desigur că da... Ana își dă seama, își face reproșuri, se învinovățește singură...

SCARLAT

Are dreptate. E vinovată dela început. Viața, dragă Eleno... Cunoști ideile mele. Viața e serioasă. Aparențele, spuma de de-asupra îți dau impresia

că se poate pluti la suprafață. În fond totul se plătește, cum spunea odinioară bătrânul Balteș într'una din butadele lui. Prietena d-tale n'a înțeles acest adevăr, și plătește acum. Și n'a mai înțeles încă ceva: pe Andrei. Ei bine, eu îl cunosc, îl știu de douăzeci de ani. Un fanatic al artei lui, un solitar, un suflet pur, incapabil de transacții, un leu din Sahara visând infinitul... Ei bine! Doamna Brăneanu nu l'a priceput. Micile cochetării, jocul obișnuit din lumea noastră care frizează păcatul fără mari scrupuluri de conștiință, cum aș zice, gimnastica adulterului, nu e lumea lui Andrei. Foarte puțină îndemânare îi trebuia d-nei Brăneanu ca s'o puie în gardă, să nu intre în cușca leului. Ei bine, acum?

D-NA CARAMFIL Acum ?

SCARLAT

Acum nu prea văd soluția. Lucrurile s'au încurcat. În Andrei s'au răscolit instinctele de stăpân, care în raporturile noastre cu femeile îndrumă orice logică de bărbat și cer cuvânt la un moment dat. Nu văd decât o singură ieșire: ori-ori... dar repede, fără ezitare, dacă vrea să înlăture catastrofa. Să-i vorbesc eu lui Andrei? Dar amestecul meu ar fi refuzat dela început ca o indelicatată. Dânsa are inițiativa. Spune-i, vorbește-i, convinge-o. Intru cât mă privește, nu pot avea altă părere decât o ruptură bruscă care salvează trei oameni: Brăneanu revine din nedumerirea lui, prietena d-tale se retrage în căsnicie cu o rană care se vindecă și Andrei... Ei bine, Andrei se îngroapă în arta lui și-și urlă durerea în marmură. Crede-mă, Eleno, e cea mai bună soluție și cea mai onestă. Peste tot atmosfera asta e

penibilă, tocmai acum în pragul fericirii noastre... Știu, o clipă nu-ți bănuiesc castitatea... Cum te ridici de-asupra... ești intangibilă... ești o sfântă. (Îi sărută mâna. Intră Țața Ilinca)

ILINCA

Iertați-măconiță, d-l Lorent e gata. Dacă vrea conașul ca să nu întârize, spune d-l Lorent...

D-NA CARAMFIL A, da, administratorul.

SCARLAT

Adevărat, uite că viu. Plecăm imediat. (iese Ilinca)
Are dreptate, dacă nu întârziem. Te las, dragă Eleno. Fii liniștită, văd eu de Andrei. N'are să fie nimic acum. De altfel femeile, sunteți totdeauna prăpăstioase. Dacă vorbești, desigur cu tact...

D-NA CARAMFIL Firește, firește... Îți urez noroc la vânătoare, Emil.

SCARLAT

Mersi. Nu cred să am noroc.

D-NA CARAMFIL De ce ?

SCARLAT

Eu mi-am luat prada și nu mai scapă din ghiarele mele...

D-NA CARAMFIL Da, sunt în cușcă Emil...

SCARLAT

Și te-am închis cu zece zăvoare...

D-NA CARAMFIL Și nu mai vreau să ies... La revedere Emil, la revedere...

SCARLAT

La revedere diseară. (iese)

SCENA VI

D-NA CARAMFIL, ANA.

ANA A plecat, l'am văzut pe fereastră.

D-NA CARAMFIL Da, s'a dus.

ANA Ești fericită, Eleno ?

D-NA CARAMFIL Da, sunt mulțumită. Curios însă. Mă întrebi așa de bătrânește parc' ai fi o mătușă a mea. Tante Frossa bunăoară. Am fost alaltăeri la ea s'o văz. S'a oprit la gherghef, mi-a luat amândouă mâinile și vorba cea dintâi, exact ca tine: Ești fericită Eleno ? Când colo tu, o fetișcană abia eșită din pension...

ANA A, nu, Eleno. Ai sesizat bine că te-am întrebat bătrânește, fiindcă sunt bătrână, foarte bătrână. Că am mai puțini ani decât tine ? Dar vârsta, ce-are a face vârsta ? Intr'o lună de zile ți se pot grămădi în suflet senzații, întrebări și experiențe câte nu acumulezi o viață întreagă. O furtună, un incendiu, nu pustiesc mai mult într'un sfert de ceas decât o risipire înceată de decenii ? De-aceia ai sesizat bine. Mă simt mult mai bătrână și ni s'au intervertit rolurile. La Sinaia eram, cum spui, un copil, tu o femeie matură care-mi dai sfaturi și-mi arătai drumul. Aici la Brănești tu ești ființa senină, prinsă în farmecele tinereții, și eu, Tante Frossa, vorbindu-ți de la poalele unei grămezi de cenușe... Să nu crezi că în tot sbuciumul meu n'am urmărit pas cu pas învierea ta. Din potrivă m'am angajat mult mai mult decât dacă aș fi fost deslegată de-o povară proprie. Mi s'a pus ca o

problemă paralelă legătura ta, am înregistrat-o în toate amănuntele ei pe furis, am descifrat-o alături de povestea mea cu cruzime, cu migăleală, cum pui față în față două compoziții muzicale pe acelaș subiect... Câtă deosebire, Doamne, câtă deosebire! De-aceia când te văd, când vă văd, fericirea voastră calmă, justă, legitimă, fericirea asta consacrată de legi și de canoane, îmi dă impresia că tu ești fetița de pension...

D-NA CARAMFIL Ce frumos vorbești tu, dragă Ano... Îți mulțumesc... Știu că nu este în tine nici un grăunte de meschinărie... Mulțumirea mea nu-ți trezește nici o protestare... Știu... E o mulțumire, Ano, cum spui tu, calmă, adâncă, un lac fără valuri... O vei cunoaște și tu, mai târziu, când va fi trecut viforul...

ANA Eu?

D-NA CARAMFIL Da, tu.

ANA Crezi?

D-NA CARAMFIL Scarlat, Eleno, e un om chibzuit...

ANA Scarlat?

D-NA CARAMFIL Da, Emil...

ANA Cum, i-ai spus?

D-NA CARAMFIL Vezi că ești copilă iar, cu toate teoriile tale... Dar crezi că nu simțise omul. Că două clipe petrecute în societatea voastră nu lămuresc totul? Crezi că un sentiment se poate ascunde ca un flacon de parfum într'o poșetă? Firește că știa. În sfârșit, simțise atmosfera, fără detalii,

fără indiscreții... Decât, el e atât de corect... Fii pe pace. Legătura noastră, îți dai seama, e suprema garanție. I-am atras atenția asupra lui Andrei, să-l urmărească nițel la vânătoare, să fie în jurul lui, să-l scutească de imprudențe...

ANA Poate ai făcut bine... Tu poți judeca mai potrivit.

D-NA CARAMFIL Da, trebuia să înlăturăm o surpriză.

ANA Și ce-a zis Scarlat?

D-NA CARAMFIL M'a liniștit, mi-a spus să nu fim prăpăstioase că nu se întâmplă nimic. De altfel el e prietenul lui Andrei, va fi tot în călcâiele lui.

ANA Foarte bine. Dar ce zice el, cum vede? Ce zice? În definitiv în asemenea cazuri se pronunță totdeauna o sentință...

D-NA CARAMFIL Dragă Ano, Emil, îl știi, e sclavul concepției lui de viață... Temperament egal, echilibrat și prin dispoziții și prin meserie, el detestă complicațiile ca și mine, ca și tine de altă dată...

ANA El e....

D-NA CARAMFIL E pentru o situație clară.

ANA O situație clară...

D-NA CARAMFIL Da, o limpezire, o hotărâre eroică, o soluție.

NA Evident....

D-NA CARAMFIL Da, Eleno, altfel nenorocirea e inevitabilă... O ruptură bruscă, un efort ca și când prinsă de vârtej la înot, faci o supremă efortare și ajungi la mal.

ANA O ruptură bruscă...

D-NA CARAMFIL Înțeleg, da, va fi foarte greu... Mrejile sunt atât de puternice, otrava e aproape suverană, înțeleg... Decât gândește-te: incertitudinea, ziua de mâine, deșteptarea, da, dimineața grozavă a deșteptării...

ANA Andrei mă iubește, Eleno...

D-NA CARAMFIL Nu mă îndoiesc, deși viața sufletească a artistului nu e un model de stabilitate, dar întreg felul lui de a fi dominator, împins de o personalitate care distruge tot în jurul lui, supus impresiilor capricioase, ca orice fire de creator, Andrei e sculptorul pentru care suprema patimă se refugiază în atelier. Eleno, Andrei e Meșterul Manole de care vorbea nenea Iancu într'o seară la Sinaia... A, cum l'am urmărit eu atunci pe bătrânul filozof. Ce înțelepciune perfidă era după cuvintele lui și cum le ascultam ca o lecție, ca o problemă nemiloasă de ecuație sentimentală...

ANA Crezi, Eleno, crezi?

D-NA CARAMFIL Și mai e încă ceva. Gândește-te, Vlad. Ce s'ar alege de Vlad, de acest om normal și onest care ți-a dat tot devotamentul dragostei lui târzii, care te-a ferit de orice atingere a vieții și-a pus tot la picioarele tale? La vârsta lui, la patruzeci și cinci de ani, ar fi o prăbușire... Batjocorit, învins, să-și descarce în creier o pușcă de vânătoare, ori să se arunce în brațele celei dințai ființe interesate, care să-l dezonzoreze? Nu înțelegi, e o dramă aici, o tragedie ale cărei fire sunt în mâna ta... Iartă-mă...

ANA Ai dreptate Eleno, ai dreptate...

D-NA CARAMFIL Iartă-mă... Eu ți-am vorbit din suflet, mai sincer ca ori când, brutal chiar, în potriva obiceiului meu care mi-a impus, știi, o discreție exagerată totdeauna. Dar ții așa de mult la tine și mi se pare că propria mea fericire nu-mi dă dreptul să stau cu brațele încrucișate. Și mai e încă ceva: sunt aproape singură între acești oameni, singura, care te știe din copilărie, care aud parcă cuvintele blajine ale profesorului Ranta. Ano, iartă-mă.

ANA

Nu. Ți mulțumesc, Eleno. Liniștește-te, uită-te în ochii mei. Nu-i așa că sunt mai senini? Răscolirea asta a vieții, toate întrebările de pe pământ și de sub pământ, firele tragediei de care vorbeai, mi-au înfrânat egoismul. Mă simt mai ușoară. E poate prima clipă după Sinaia, că sunt mai liniștită, că m'am coborât mai adânc... (Intră Balteș cu un braț de crizanteme)

SCENA VII

ANA, D-NA. CARAMFIL, BALTEȘ.

BALTEȘ

A, uitați-vă la ele...

ANA

Bine că te vedem, nene Iancule, dispăruseși de tot...

BALTEȘ

Uitați-vă, vă rog, nu sunt extraordinare? Invoalte și totuși delicate, prodigioase și pline de gingășie, au o frumusețe ireproșabilă. Ce are-a face daliile, conită. Sunt greoaie daliile, sunt bucătărese între flori, violetele fete de pension, orchideele ducesse morfinomane... câtă vreme crizantemele, da, crizantemele sunt farmecul împlinit...

Știți, m'am gândit că ar trebui făcută o ierarhie grădinărească, un fel de protocol în botanică. Fiecare floare cu rangul ei, cu locul care i se cuvine. Un almanah de Gotha al florilor...

D-NA CARAMFIL De azi dimineață tot în grădină, nene lancule?

BALTES

Tot în grădină, conică. Am trecut și pe la albine dar albinele, vă spun drept, mă plictisesc. Toată alergătura asta fără răgaz, pe principiul muncii care nu iartă. O societate mediocră, fără fantezie. Afară, dacă nu cumva trântorii, ei să mai învârtească ceva în capul lor, da-i omoară... A, la albine, o constituție burgheză implacabilă... De câte ori intru la o prisacă, am impresia că am rătăcit într'un cartier de muncitori la Manheim. De vreme ce florile... Știți că am rezolvit problema bătrâneții? O viață, conică, înainte să isprăvească, are nevoie de un popas, de un relâche al meseriei, de-o preocupare nouă, de-o Isola-Bella pe care stai singur și bei tutun... Un fel de anticameră a veșniciei în care aștepți termenul de plecare, cu hârtiile în regulă. De aceea eu îl înțeleg și pe Cincinat la coarnele plugului și pe Carol Cvintul la Estremadura... decât...

ANA

D-ta te-ai face grădinar...

BALTES

Grădinar, conică. Vreau să intru în eternitate nu pe un afet de tun, nu pe-o poartă de mănăstire, pe-o cărare stropită cu flori. Dar d-vs. ce-ați făcut toată ziua? Ce pot face într'un conac de al nostru la țară două femei, frumoase și deștepte? Dulceața de gutui, ori muzică de Debussy?

D-NA CARAMFIL De ce ori una, ori alta?

De ce? Fiindcă borcanul cu dulceață e un omagiu adus gospodăriei și pianul un mare logofăt al trebilor dinlăuntru... N'aș putea zice că sunt un specialist, m'ar desminți ofițerul stării civile din culoarea de albastru. Dar așa cum văd eu dela distanță chestia, mi se pare că am dreptate. Viața unei femei e o balansare, continuă, o luptă permanentă, omerică, tragică, conită, da, da, recunosc, tragică, între două antiteze.

ANA

Să vedem cele două antiteze.

BALTES

Păi, nu vi le-am spus? Borcanul cu dulceață și dumnealui... (arată pianul) Da, da, între astea două văd eu că se dă bătălia la d-vs. Bărbații? Noi suntem, de obicei, o psihologie puțin complicată, prizonieri ai meseriei cari ne fasonază și ne clasează după rubrici. Noi, mergem fiecare pe drum bătut. N'avem nici cotituri, nici surprize. Un zumzet ordonat și monoton ca albinele dela prisacă. Excepție, bineînțeles trântorii pentru care eu am toată considerația, fiindcă ei sunt creatorii. De aceia-i exploatează și-i omoară... Dar peste tot, psihologie de coșniță. La d-vs.? A, aici se schimbă, se încurcă, aici e lupta între cei doi poli, atroce, cu câștig de cauză, o zi de-o parte, o zi de alta...

ANA

Și când se isprăvește bătălia asta, nene luncule?

BALTES

Niciodată, conită, niciodată. Seara se îngroapă morții și dimineața începe din nou. Ai crede uneori că învinge borcanul cu dulceață. Până la ora 5, bunăoară, e gospodina de-asupra... A făcut ordine în casă, a aranjat lenjeria, planuri gospodărești, sticle cu compot, înțelegere per-

fectă cu Costică la masă... E o plăcere... Aș! la ora cinci situația radical schimbată... O carte, un anunț la gazetă, vizita unei prietene, — știu eu, — dumnealui intră în acțiune. Iaca m'am gândit de multe ori la bifurcația asta de suflet care mi se pare tot mai frecventă: jumătate gospodărie, jumătate, cum să zic, frigurile artei; jumătate devotament casnic, jumătate visuri de libertate; jumătate castitate, jumătate păcat... N'am isbutit încă să le concentrez într-o definiție. Franțuzul când a spus: demi-vierge,—cum mă bucur că limba mea nu poate traduce termenul lui inelegant,—franțuzul s'a plasat pe un tărâm particular și meschin... Eu aș zice demi-artiste, jumătate artistă...

ANA Jumătate artistă. Da, e o definiție interesantă. Decât într'un lucru te înșeli...

BALTES Mă înșel?..

ANA Da, nene Iancule, când spui că lupta asta e fără sfârșit.

D-NA CARAMFIL Aici se înșeală...

BALTES De ce?

ANA Fiindcă într'o zi, un efort, o hotărâre eroică și cade balanța într'o parte...

BALTES Iluzii, conică. Iluzia clipei, când unul din cei doi adversari ireductibili e mai tare și șoptește la ureche povața lui. Iluzii. Eu am fost de atâtea ori pe acest câmp de bătaie și dacă n'aș avea chirasa asta a părului alb, vă mărturisesc mi-ar fi teamă să nu fiu rănit din nou... În orice caz,

la ora asta, la douăsprezece fără un sfert, dvs. conitele mele, în ce zodie vă găsiți?

D-NA CARAMFIL In zodia borcanului cu dulceață, nene Iancule... Am fost gospodine toată ziua, am preparat masa de diseară cu țața Ilinca. Ana a dat rețeta pentru prăjituri, eu m'am devotat mezelurilor...

ANA Da, găspodăria, nene Iancule, e poate singura noastră justificare.

BALTES Ei bine, atunci sunteți în ordine, atunci putem trece la marele logofăt. Trebuie să vă spun, că mai am ceva de adăugat la rețeta mea de bătrânețe, pe lângă grădinărie. Imi trebuie, da, da, vreau negreșit și un pian acolo în anticamera morții. Toate inutilitățile pe care mi le-a dat civilizația, dela cravată până la cărțile criticului Blagomir, le las la București... Numai pianul într'o casă cu tavan de grinzi, conită, cu mobila de brad, cu ferestrele cât pumnul... Mi-aduc aminte acum... Lasați-mă să vă spun o poveste, o întâmplare de a mea... Odată într'o noapte acum treizeci și cinci de ani la Paris... E o viață de atunci. Eram băiețandru... Petrecusem înfundați într'o pivniță. Discuții literare, vin de Bourgogne, versurile lui Verlaine, ca o băutură de hașiș... Mă întorceam singur în Montmartre... Era târziu de tot... Parisul se întindea la picioarele mele, conită, ca un uriaș prăvălit în adormire după o beție monstră. Trecem înainte pe caldarâm, pac pac, răsuna în noapte. Luminau felinarele gălbui... Peste Sacre-coeur se ivise o jumătate de lună bolnavă... Tăcere și gol împrejur. Mi-auzeam pașii cum răsunau sub arca-dele de piatră... Atunci mi s'a deslușit, moale,

catifelat la început, crescând întâi ca o undă... Ce să vă spun? ridicându-se ca un val, repezindu-se într'un muget apoi, o răscoală înfricoșată de patimi. M'am oprit locului, m'am uitat speriat în toate părțile... Dintr'o mansardă, coniță, dela catul al patrulea se revărsa sonata... cu geamul deschis. Cânta cineva la pian... Beethoven... Ce credeți că am făcut, scumpele mele prietene? Ca un somnambul am urcat scară după scară... Am pătruns în mansardă, am crăpat ușa hoștește... Il văd ca acum. Un băiat cu obrazii de var, cu plete negre căzute pe gâtul gol, atingea clapele în lumina lunei... Ochii închiși, pierdut, lunatic... Am stat până la sfârșit la ușa întredeschisă și-am plecat la acordurile din urmă... tiptil-tiptil... ca un hoț. Nu-i așa? un bandit, coniță, un haiduc din munții Gorjului...

ANA Ce om admirabil ești, nene Iancule, ce om admirabil...

BALTES Coniță, lasă eufemismele... Scorbură veche, prin care-au bătut toate vânturile... Dacă vrei însă... Vrei să-mi faci o plăcere?

ANA Din toată inima.

BALTES Ei bine, cântă atunci Sonata Lunii.

D-NA CARAMFIL Cântă Ano. Un omagiu lui nenea Iancu.

ANA Din tot sufletul. (Se așează la pian. Se aud primele acorduri din Sonata Lunii. Balteș se așează obidit în fotoliu. D-na Caramfil pe canapeaua din față. Intră tața Ilinca, avansează nedumerită spre pian. Atitudinea ei exprimă un amestec de șiretlic și neliniște).

SCENA VIII

ANA, D-NA CARAMFIL, BALTES, TAȚA ILINCA.

- ILINCA Coniță!
- ANA Ce vrei? Cum dai buzna peste noi, ce vrei?
- ILINCA D-l prefect, coniță.
- ANA Cine?
- ILINCA Da, domnu prefect e afară, vrea să vorbească cu dvs.
- ANA Ce prostii îndrugi? Când a venit d-l prefect?
- ILINCA Acum... vrea să vorbească cu dvs., numai cu dvs.
- ANA Ei bine, spune-i că-l primesc... cu plăcere deosebită!
- D-NA CARAMFIL Primește-l aici, Ano. Trecem noi dincolo... E mai cuviincios.
- BALTES Foarte bine! Are dreptate, d-na Caramfil. Toată considerația administrației noastre, cu deosebire când vine să-și prezinte omagiile unui fruntaș din opoziție. Da, primește-l aici. Noi, coniță, noi trecem la seră. O clipă, dacă vrei, să-ți arăt crizantemele, pasiunea mea cea mai recentă, ultima pasiune veritabilă.
- D-NA CARAMFIL Cu plăcere, nene Iancule.
- ANA Bine, spune-i să vie... (Iese tața Ilinca).
- BALTES Iar d-ta ascultă-i cuvântarea cu blândețe și nu uita grația de circumstanță care șade bine unei viitoare ministrese... La revedere, coniță...

ANA Imediat, nene Iancule.

D-NA CARAMFIL La revedere, Ano. Ce vrei, vizitele astea țin de pacostea celebrității. (Balteș și d-na Caramfil ies. Un moment Ana rămâne singură pe scaunul din fața pianului. Intră Galea.)

SCENA IX

ANA, GALEA.

GALEA Cer scuze că tulbur o senină audiție muzicală.

ANA Andrei, pentru Dumnezeu...

GALEA Un oaspe neașteptat, nu-i așa?

ANA Andrei, ce va să zică asta?

GALEA Nimic.

ANA Ce s'a întâmplat? Vorbește! O nenorocire? Andrei spune-mi, nu mă chinui.

GALEA Fii liniștită... Nu s'a întâmplat nimic. Soțul d-tale e mai întreg ca oricând. Au trecut la vânătoare de cerbi, spre Vlădeasa.

ANA Ei, și tu? Cum se poate? Da e ridicol, e ignobil... Gluma cu prefectul la care asociezi pe această babă... Da mă faci de răs, Andrei, e nedemn...

GALEA Demnitatea de mult nu mai intră în obiceiurile mele... Lasă, te rog. Vreau să-ți vorbesc... Acolo sus în munte m'am lămurit. Azi noapte eram tulbure, imprecis, haotic... Sus însă m'am demeticit. Acum văd limpede. Vreau să-ți arăt planul meu. Ascultă...

ANA Dar cum ai venit? Cum te-ai desfăcut de societate? Au să bage de seamă, Andrei, ești un copil...

GALEA Mofturi! Nu știe nimic. Au trecut cu toții spre Vlădeasa... Le-am spus să plece că vin în urmă... Nu-i nimic extraordinar, nu-i nici o bănuială. Ascultă, Ano! Vreau să-ți comunic hotărârea ce am luat, planul meu...

ANA Ce plan?

GALEA Da, planul meu e făcut...

ANA Ce?

GALEA Plecăm...

ANA Cum?

GALEA Vii cu mine.

ANA Unde? Unde vin, unde plecăm? Vorbești ca un halucinat... Ce sunt vorbele astea?

GALEA Vorbesc ca un om cinstit, Ano, ca un om hotărât. Lucru e simplu fără nici o greutate, absolut simplu. Ți pui pălăria și vii. Am vorbit cu unul din șofeuri să ne ducă. Așteaptă în garaj ordinul meu, e gata. După masă suntem la București. Până diseară avem toată vremea. Când se întorc dela vânătoare, atunci deslușesc totul... Dacă vrei, n'am nimic împotrivă, lasă două rânduri... Nu interesează, lasă-i două rânduri...

ANA Andrei, da ești bolnav...

GALEA De acord...

ANA Ești nebun, Andrei? Cum crezi tu că într'o clipă? Automobilul așteaptă în garaj ordinul... Ce viziune simplistă, Doamne, ce imaginație elementară... Da, e o nebunie...

GALEA

O nebunie, se poate, dar e singurul lucru pe care-l mai văd limpede, singurul lucru, înțelegi, care mă poate smulge dintr'o fierbere pe care n'o mai suport. Luna asta de patimă și de chinuri a fost un iad, m'a risipit, mi-a mușcat în creier. Viața de duplicitate scârboasă, cu concesiile idioate, cu umilințe degradante, mă strânge de gât... Și omul ăsta bolovănos care mă privește din albul ochilor nemișcat și dârz ca un bulldog care-și ține prada... Nu mai pot Ano. Te iubesc Ano, înțelege-mă, Detestă-mă, zi că sunt nebun, dar vino... vino să plecăm... departe... în Sicilia... unde vrei... într'o colibă de munte.

ANA

Bine, Andrei, dar nu-ți dai seama...

GALEA

Nu văd nimic altceva, nimic...

ANA

Nu-ți dai seama. Sufletul nu-i o minge pe care o arunci copilărește... Sufletul meu se sbate plin de întrebări, Andrei. Eu mă chinuesc, mă întreb; mă flagelez de o lună neconținut... Tu vii ca un uragan, ca o apă mare, vrei să sfarمی totul... ca un potop... E poate rostul tău de bărbat, e toată pornirea ta neîndurată de stăpân... Eu, Andrei, eu sunt femeie, o ramură slabă în bătaia vântului... Dumnezeu îmi vede sbuciumul, cât mă frământ de când am căzut în brațele tale.

GALEA

Atunci ce-a fost întreg delirul nostru de până acum? Ce-a fost săptămâna dela Sinaia? Toate încleștările care mă urmăresc pretutindeni ca un fier ars în inimă? Ce-au fost? O aventură de ocazie, o consolatie de vilegiatură? Ai mintit?

ANA

Oprește-te! Ești profund nedrept... N'am mințit, Andrei, și nu sunt o ființă ușoară... Ai dreptate însă când te întrebi, mă întreb și eu:—ce-a fost volbura care m'a asvârlit ca pe o găoace? Din ce abis necunoscut s'a deslănțuit? Din ce fibră misterioasă s'a desfăcut deodată acest îndemn? Unde l'am purtat până atunci? De ce nu m'a cercetat niciodată în trecut? Cine l'a chemat din ascunzișul lui: vântul, crestele brazilor, clocotul Prahovei, tu cu privirile tale, ori carnea asta blestemată? Andrei, n'am mințit, am fost sinceră cum sunt și azi...

GALEA

Ce te oprește atunci?

ANA

Deșteptarea, Andrei. Sunt buimăcită încă, sunt ca după o beție... Intoarsă acasă între lucrurile mele, am simțit ceas cu ceas o rețea nouă, care mă împrejmuie... O conspirație parcă a mobilelor, a aerului, a tablourilor de pe pereți... o conspirație împotriva mea... Din fiecare colț se ridică un reproș, pândește o amenințare... Nu-ți închipui ce putere de persuasiune teribilă e într'un scrin unde șapte ani de-arândul ți-ai ținut scrisorile... Cum vorbește o perdea, un covor, un gherghef... Toate sunt împrejurul meu acum, toate mă trag de mânecă. Lasă-mă, Andrei; dă-mi răgaz să înving conspirația asta. Voi lupta, Andrei; voi lupta... Tu ești cel dintâi om care mi-ai deslegat misterul sfânt al pierzării. Inlelegi, cel dintâi; celalt...

GALEA

Celalt e mai tare ca mine...

ANA

Nu, Andrei, tăria e în mine...

GALEA

Celalt e stăpânul.

ANA

Nu, Andrei, celalt e victima care a căzut în drumul potopului... Eu sunt glasul care l'a împins pe valuri... Lasă-mă să îngrop victima, să arunc un bulgăre de țărână... Cum crezi tu, cum crezi Andrei, că nu sunt datoare cu nimic, cu un cuvânt, o explicație onestă acestui om? Cum vrei să fug ca o slujnică netrebnică din casa unde s'a depănat o viață fără adâncimi, dar o viață cu nenumăratele tentacule de fiecare clipă... o căsnicie? Andrei, știi tu ce e o căsnicie? Așteaptă, pentru Dumnezeu, o zi, o lună... știu eu? Să mă desmeticesc din frigurile groaznice care-mi spulberă mintea, să-mi aranjez gândurile...

GALEA

Ei, nu! Așteptarea de care-mi vorbești e odioasă... e murdară... murdară, da, ca o conștiință de zaraf, ca o plapomă de hotel... Să aștept? Să te știu mai departe aici, sub ochii lui, în mobila lui, în patul lui? Să aștept, să înghit furninginea asta care mă îneacă? Să mă plimb pe sub ferești, să tresar când se închide o ușă, să suport glumele slugilor? A nu, doamnă, te înșeli...

ANA

Andrei!

GALEA

Te înșeli. Eu nu sunt amantul suplu și îndemănat, junele amarez, suplimentul de căsnicie.

ANA

Andrei, e o infamie!...

GALEA

Da, suplimentul de căsnicie care împlinește triumghiul burghez. Nu sunt gigolo-ul care vine tiptil când soțul pleacă de acasă. Nu sunt, înțelegi, nu sunt... (O ia de brațe și o șguduc. Ușa se deschide brusc și intră Brăneanu în costum de vânătoare cu pușca pe umăr).

SCENA X

ANA, GALEA, BRĂNEANU

BRĂNEANU A, va să zică, am văzut bine. Aici e vânătoarea d-tale, domnule!

ANA Vlade, Vlade! D-l Galea...

BRĂNEANU Cu d-ta voi vorbi mai târziu. Treci, te rog, dincolo...

ANA Vlade, un cuvânt...

BRĂNEANU Treci! (Ana iese) Cu d-ta voi vorbi altfel mâine la București...

GALEA N'am nici o lămurire de dat.

BRĂNEANU Vreau să fie un pistol în mâna care sapă cu dalta. N'aș vrea să se spuie la club, că Vlad Brăneanu în ziua 3 Octombrie, a împușcat la moșia lui doi mistreți și o canalie.

GALEA Adresa mea o cunoaște soția d-tale.

BRĂNEANU Mizerabile!

GALEA La dispoziția d-tale!... (O clipă stă în fața lui Brăneanu, îi întoarce spatele și iese)

ACTUL III

ACTUL III

Atelierul sculptorului Galea. Bronzuri, marmuri, covoare, totul aranjat pentru expoziție. Spre partea dreaptă în fund o statuie mai mare acoperită cu pânză. Două intrări, în fund și spre stânga.

SCENA I

GALEA, GHEORGHE.

GALEA

(Se uită la ceas) Ora trei, trecută... Pentru patru sunt trimise invitațiile. Atunci vine lumea. Bagă de seamă Gheorghe. Impinge mai încolo bustul... mai... așa, în profil... Bine. Și florile, cum de n'au venit florile? Ai mai văzut expoziție fără flori?

GHEORGHE

Am fost de eri, d-le Andrei, colț cu Academiei, la florărie și le-am comandat. Cum ați spus dv. crisanteme albe, galbene, ciclamene... Tot ce-ați spus. Am trecut și azi dimineață, le aduce negreșit. Nu le-a adus până acum, ca să fie proaspete, să nu se ofilească.

GALEA

Bine, numai să nu întârzie.

GHEORGHE

Se poate? Vin negreșit. Ce să fac cu scara asta, d-le Andrei? Rămâne aici?

GALEA

Așeaz-o în colț, în dreptul statuei. Așa. Cum ți-am spus, când îți voi face semn.

GHEORGHE

Am înțeles. (Se aude soneria) Sună.

GALEA

Da, e o doamnă. Vine să-mi vorbească ceva. Intrebi:—Doamna Caramfil?.. Și-o poștești aici în atelier, nu în salon. Înțelegi, în atelier.

GHEORGHE

Bine, d-le Andrei, d-na Caramfil. (Iese și revine cu d-na Caramfil).

SCENA II

GALEA, D-NA CARAMFIL

GHEORGHE

Poftiți, doamnă. (Se retrage)

D-NA CARAMFIL

Bună ziua, d-le Galea, bună ziua. O veșnicie de când nu ne-am văzut.

GALEA

Sărut mâna, d-nă Caramfil. Aici, te rog... Iartă-mă că mă găsești în haina asta, dar sunt ultimele momente în care aranjez expoziția. Am primit scrisoarea d-tale azi dimineață. Mă bucur că te văd...

D-NA CARAMFIL

Țineam mult să viu înainte de ce dă lumea năvală, să-ți consacreze triumful.

GALEA

Mai întâi, lasă-mă să-ți strâng eu mâna și să te felicit pentru triumful d-tale. E mai frumos, e mai cald. A fost Scarlat pe la mine zilele astea. I-am spus cu câtă simpatie vă urmăresc... Când e evenimentul?

D-NA CARAMFIL

Mulțumesc, d-le Galea. Ești un om de inimă și un prieten sincer al lui Emil. Ne cununăm peste opt zile, la 21 Ianuarie. Da, e admirabilă expoziția, atâtea lucruri... Ce bună idee c'ai aranjat-o în atelierul d-tale, că le-ai lăsat toate în intimitatea care le-a creat... Câte spendori! Aici la stânga?

- GALEA Un tors de centaur, reminiscențe din drumuri depărtate.
- D-NA CARAMFIL Da... Un cap de domniță.
- GALEA Da.
- D-NA CARAMFIL Foarte delicată. Aici Hercule și Lika, un faun... Câtă mișcare, câtă vigoare... Și colo în fund acoperită cu pânză Atlantida, nu-i așa? gloria d-tale, biruința cea mare de care vorbește toată lumea...
- GALEA Da, Atlantida. O inspirație de demult. Am terminat-o acum în urmă. Câțiva prieteni au stăruit s'o acopăr și s'o desvelim numai în fața publicului când inaugurez expoziția... Un capriciu al lor. Cam copilăresc, recunosc, de un efect ieftin, dar, în sfârșit am cedat. Era atâta entuziasm curat în invenția cu care veneau... Vrei s'o vezi? Pot să ridic vâlul...
- D-NA CARAMFIL Nu. Nu acum. Vreau s'o văd pe îndelete, cu liniște și cu pietate. Știi că de zece zile în toate saloanele din Capitală e o adevărată revoluție. Atlantida e subiectul de conversație pretutindeni. Articolele din ziare neobișnuite, conferința lui nenea Iancu: „Un Rodin la Dunăre“ cu vioiciunea, cu frenezia lui care trezește un delir în auditoriu. E o revelație, cum spuneam, o mare biruință a d-tale. Are să fie un pelerinaj la expoziție, vei vedea... Trecem mâine cu Emil. El e așa de impresionat, cu toată firea lui puțin expansivă. Mi-a vorbit cu pasiune, mi-a făcut o lungă lecție de mitologie greacă.. Venim mâine negreșit. Astăzi am venit eu, nu la sculptor, la prieten, d-le Galea, dacă-mi dai voe să-ți spun așa...

- GALEA Sunt fericit, d-nă Caramfil. A trecut atâta vreme... Stai, te rog, îți mulțumesc...
- D-NA CARAMFIL Da, d-le Galea, trei luni și mai bine... Și câte nu s'au depănat în zilele astea... N'aș dori să le mai desgropăm, dar, ce vrei, viața nu e totdeauna agreabilă.. Dar d-ta acum te-ai înălțat atât de sus, ești așa de adăpostit la aureola unui triumf, încât poți primi cu seninătate un cuvânt de obidă...
- GALEA Da, doamnă, sunt liniștit...
- D-NA CARAMFIL Ai și toată siguranța că-ți vorbește un suflet care a luat parte cu multă îndurerare la sbuciumul d-tale.. Cunoștința noastră nu tocmai veche, dar legată în împrejurări excepționale, prietenia lui Emil și devotamentul meu pentru o ființă care mi-a fost totdeauna scumpă, toate m'au făcut, d-le Galea, să particip personal la cele ce s'au întâmplat. Nu-ți poți închipui cum m'au sguduit și pe mine... Acum că-mi reamintesc și simt un fior rece în tot trupul.
- GALEA O furtună...
- D-NA CARAMFIL Da, o furtună care ne-a cutremurat pe toți. Gândește-te ce-a fost în capul nostru... Ce griji, ce vâltoare.. A două zi seara la București când a venit colonelul la mine să ne spue rezultatul duelului... Eram așa de emoționată...
- GALEA Dar n'a fost nimic grav... o rană la umărul stâng, s'a închis în trei săptămâni.
- D-NA CARAMFIL Da, dar putea să fie o nenorocire. Primele cinci zile treceam neconținut pe la sanatoriu.

- GALEA Ce gentilă... Îți mulțumesc. Nici n'am știut. Exagerările doctorilor... m'au izolat de orice contact cu lumea. Poate c'au avut dreptate. Era și altă rană, mai jos de umărul stâng... Poate de-aceia...
- D-NA CARAMFIL Ce bine că s'au închis amândouă, d-le Galea, ce bine...
- GALEA Da, d-nă Caramfil s'au închis amândouă. Suflul e ciudat, ca și trupul, se vede, luptă cu otrava și-o înfrânge.
- D-NA CARAMFIL Unde-ai plecat imediat după ce ai ieșit din sanatoriu? Intr'o bună zi ți-ai pierdut urma...
- GALEA La țară, în căsuța părintească din Moldova. În părăgirea de acolo am stat până acum trei săptămâni, la mama. N'o mai văzusem de mult. Mamele dela o vârstă încolo nu mai au decât beneficiul nenorocirilor noastre. M'am închis în casa ei, neștiut de nimeni, ca într'un azil... Intr'o zi am început să lucrez. Știi, arta câteodată e un azil pentru infirmii vieții.
- D-NA CARAMFIL Ce fericit ești, d-le Galea.
- GALEA Crezi?
- D-NA CARAMFIL Da, fiindcă ai două aziluri.
- GALEA Două aziluri?
- D-NA CARAMFIL Da, două... Și mama și arta... Una din două e deajuns să mângâie căpătâiul unui suferind... Când mă gândesc că sunt ființe absolut orfane...
- GALEA Poate n'au răni de vindecat, doamnă. Soarta a fost mai blândă cu ele.

D-NA CARAMFIL Nu, n'a fost blândă de loc. Lasă-mă să-ți vorbesc sincer. Liniștea d-tale mă încurajează, d-le Galea... Așa...

GALEA Ar fi mai bine să închidem paranteza, d-nă Caramfil, ar fi mult mai bine.

D-NA CARAMFIL Nu-i o paranteză, e însuși scopul venirii mele la d-ta. Am o însărcinare care m'a adus aici.

GALEA O însărcinare ?

D-NA CARAMFIL A, nu te speria, nu-i nimic grav. Slavă Domnului, momentele grele au trecut... Crede-mă, a fost sinistru. Ziua de la Brănești, noaptea următoare, ce grozăvie! Primele ceasuri de friguri în delirul Anei... Doctorul vorbea de o comotie cerebrală. Nici nu vreau să-mi mai aduc aminte... La trei zile, din fericire, temperatura a scăzut brusc.

GALEA Acum?

D-NA CARAMFIL Acum s'a restabilit. În sfârșit e sănătoasă, nu mai are nimic. Stă mai mult la țară. Soțul ei cu politica la București. Reconciliere, resemnare, pace.... Știi, d-le Galea, pacea de după furtună... O pace tristă, o melancolie mută. S'a schimbat, s'a schimbat mult... E mai trasă la față... dar nu asta, o schimbare de interior... Ții minte, vioiciunea veche, exuberanța, pianul, vocea... vocea ei fenomenală.

GALEA Mai cântă ?

D-NA CARAMFIL N'a mai cântat niciodată de atunci... Toate insistențele mele au fost în zadar... Veșnic același răspuns stereotip:—Lasă, poate mai târziu... Dar

pe d-ta talentul Anei nu te prea interesează. Nu-ți aduci aminte, totdeauna plecai când începea să cânte.

GALEA Așa a fost atunci...

D-NA CARAMFIL Acum?

GALEA Știu eu ?....

D-NA CARAMFIL Mai târziu ?

GALEA Mai târziu cred că s'o ascult la vreun concert.. un loc în stal... hm... Sunt stări, d-nă Caramfil, prin cari dacă ai trecut, ori îți frângi gâtul ori rămâi imun.

D-NA CARAMFIL Ei bine, atunci sarcina mea e mult mai ușoară. Domnule Galea, Ana vrea să te vadă.

GALEA Cum ?

D-NA CARAMFIL Da, vrea să te vadă.

GALEA Nu înțeleg, doamnă, nu înțeleg. În situația noastră, o revedere ar fi... Lasă-mă să-ți vorbesc sincer și eu... Cunoști totul, ai fost martoră, ai fost confidentă desigur... O revedere ar fi ori o împietate, ori cum să-i zic, o credință deșartă, aproape frivolă, că poate învia un mort... Nu, doamnă Caramfil...

D-NA CARAMFIL Cred că greșești, d-le Andrei. Așa-mi închipui cel puțin, fiindcă Ana în lunile din urmă e foarte închisă în gândurile ei. Mi-a cerut acest serviciu simplu, fără nici o explicație. Nu poate fi însă vorba nici de o împietate, nici de-o iluzie deșartă. Ana e o fire mult mai distinsă. Ce intenție? Nu știu... bănuiesc... La un mor-

mânt se poate aduce o floare, d-le Galea... Din sufletul ei amintirea desprinde poate o floare veștedă și vrea s'o depue la poalele altarului... Ultima floare. Iartă-mă, d-le Galea... E o presupunere... În definitiv, ce alt rost ar putea avea convorbirea d-v. ?

GALEA Înțeleg... înțeleg... adică bănuiesc și eu... Te asigur, nu vreau să fiu îndelicat, revederea însă... Când să mă vadă? Unde să mă vadă ?

D-NA CARAMFIL Acum. Aici la d-ta. Vine imediat.

GALEA Cum ?

D-NA CARAMFIL Da, vine imediat. Trebuie să sosească. Eu am trecut numai să te anunț...

GALEA Dar e imposibil, imposibil... tocmai acum... Are să înceapă să vie lumea peste o jumătate de ceas. E peste puțină...

D-NA CARAMFIL Mai este până la ora patru. Va fi o clipă numai. Gândește-te... Dintre toți vizitatorii expoziției d-tale, Ana are poate mai mult dreptul de intrare în acest templu de marmoră... Și-a răscumpărat scump acest drept.

GALEA Bine, dar sunt buimăcit... Sunt încurcat... Tocmai acum...

D-NA CARAMFIL La revedere, d-le Galea, reculege-te... La revedere mâine, venim negreșit cu Emil... La revedere.

GALEA La revedere. Sărut mâna. Bine, dar... (D-na Caramfil pleacă. Galea rămas pe gânduri aprinde o țigară. Intră Gheorghe încărcat de flori).

SCENA III

GALEA, GHEORGHE

GHEORGHE Vedeti că le-a adus. Sunt foarte frumoase. Unde să le așezăm, d-le Andrei?

GALEA Unde vrei tu... Da... Pune-le cum vrei....

GHEORGHE Nu mă prea pricep.

GALEA Nu trebuie nici o pricepere... Cum crezi tu... 'n toate părțile... lasă-mă....

GHEORGHE Să mai aduc câteva vase de dincolo?

GALEA Adu, dacă e nevoie. (Gheorghe iese și revine cu câteva vase. Așează flori.)

GHEORGHE Crizantemele, nu le-amestec culorile... Le pun fiecare separat. Astea aici pe masă, galbene. Vine frumos. Astea roșii în dreptul boerului... (lângă centaur)

GALEA Ascultă, Gheorghe!

GHEORGHE Poftim, d-le Andrei.

GALEA Nu peste mult are să înceapă să vie lumea pentru expoziție. Li duci pe toți în salonul din dreapta. Rămân acolo până-ți spun eu... Expoziția se deschide numai la ora patru, înțelegi?

GHEORGHE Da, d-le Andrei. Li duc în salon pe intrarea din dreapta, și aștept să-mi spuneți.

GALEA Se poate însă... (Se aude soneria) Auzi că sună. Dacă e o doamnă și vrea să-mi vorbească, o conduci aici. (Gheorghe iese și revine după un minut.)

GHEORGHE Unu cu aparat de fotografie... Unu cu ochelari, cu păru' roșcat. Un fel de mânz. Il știu eu pe ăsta. Mai de mult era la o curelărie în Lipscani. Acum e la jurnal...

GALEA Nu i-ai spus că la patru?

GHEORGHE Ba da, dar poți vorbi cu ăsta? De trei zile ține morțiș să intre să facă fotografii.... Era să dea peste mine.

GALEA Să aștepte.

GHEORGHE L'am repezit. (Sună)

GALEA Știi, va să zică.

GHEORGHE Da, dacă e o doamnă, care vrea să vorbească... (Iese și reîntră cu Ana).

SCENA IV

GALEA, ANA

GHEORGHE Pofțiți, doamnă. (Se retrage)

ANA Bună ziua, Andrei! Cred că ai fost prevenit.

GALEA Da.

ANA Nu te-așteptai, desigur.

GALEA Nu.

ANA Ești mirat?

GALEA Sunt înmărmurit.

ANA E o mare surpriză, deci, vizita mea...

GALEA Doi spectri cari ies din groapă și se întâlnesc la o cruce în țintirim.

ANA Poate era mai bine să nu vin.

GALEA Poate era mai bine...

ANA Întâlnirile din țințirim sunt totdeauna triste...

GALEA Răscolesc zădarnic sub cenușe...

ANA Să nu crezi că nu m'am gândit, să nu crezi... Lasă-mă, te rog, să stau pe scaun o clipă. Am umblat pe jos și sunt așa de trudită...

GALEA Aici.

ANA Da, m'am gândit. E o frământare îndelungă căreia i se pune capăt acum. Am avut vreme, mi-am făcut seama cu mine însumi... Din primele zile când am auzit că ești la București doaream să viu. Am ezitat... am amânat... am ascultat toate scrupurile de conștiință... Ieri, în sfârșit, cetind la ziar că azi se deschide expoziția ta, mi-am zis: e ultima zi... ultimul moment când sufletul tău trăește încă sub povăța singurătății... M'am hotărât și-am trimis pe Elena...

GALEA A fost d-na Caramfil. Acum a plecat de aici. Îți spun drept sunt așa de buimăcit...

ANA Da, nu te-ai așteptat... Cum ziceai adineauri, doi spectri în țințirim. Nu sunt spectru, Andrei. Nu! Sunt mortul care a înviat!

GALEA Mortul care a înviat...

ANA Da, sunt mortul care a înviat. Nu e vremea să-ți arăt azi cât am stat în groapă. Ce încordare crâncenă și mută, ce svârcolire nevăzută de nimeni mi-a dat puterea să împing la o parte lespeda ce mi se așezase pe piept.

GALEA

Spunea d-na Caramfil că ești liniștită...

ANA

Da, sunt liniștită...

GALEA

Impăcată...

ANA

Elena... Dar ce poate ști Elena din lumea în care am fost eu? Fiecare din noi vede pe celălalt prin prizma propriei mulțumiri. Ea e ființa cu care viața a fost mai milostivă. Ce vede Elena? Nimic nu te leagă mai strâns la ochi, ca un vâl de cununie. Și-apoi frământarea mea s'a dus în tăcere, surdă, fără sgomot și fără mărturii. Andrei... Sunt așa de copleșită acum. Cuvințele mă ascultă greu, demult n'am mai avut nevoie de ele... Vedeam așa de limpede ce trebuie să-ți spun... Mi le-am orânduit de atâtea ori ca o spovedanie... Acum se amestecă... Iartă-mă... Am un sloi de ghiață sub limbă... Nu-i nimic, m'am desmeticit... Da, nu m'așteptai, te-a înmărmurit venirea mea... Ce ciudată presupunere. Andrei, o amuțire pe veci! Cum? Credeai după cele petrecute că totul s'a stins, că sufletul e o curte bine îngrădită, în care nu mai pătrunde nimic după ce ai închis poarta? Că toată povestea noastră s'a evaporat din nervii mei ca paginile unei cărți cetite pe care o pui pe o poartă și-o uiți... Ai crezut în nemișcarea asta, în împietrirea asta, Andrei? M'ai putut judeca așa de aspru, spune-mi. M'ai osândit așa de nedrept?

GALEA

Nici judecată, nici osândă din partea mea. Viața e mai tare ca noi. Așa mi-am zis: Ea și-a spus sentința. Fiecare cu pedeapsa lui.

ANA

Ei bine, pedeapsa mea a trecut. Orice s'ar întâmpla de-aci înainte, orice suferințe m'ar mai

întâmpina în cale, lanțul lor nu mă mai doare. Sunt purificată, Andrei. Am băut cupa de o-travă, am sorbit ultima picătură. Nu-ți desvelesc acum decât în treacăt calvarul meu. Știu, poate am ales rău momentul. Peste un sfert de ceas va veni lumea aici, dar nu mai puteam. Andrei, nu mai puteam amâna... Mutismul meu îmi apăsa ca o crimă pe conștiință, trebuia să-l întrerup.

GALEA

Vorbește-mi, Ano. Te-ascult...

ANA

După grozăvia despărțirii noastre, am rămas țin-tită pe loc, ca o scândură de corabie naufragiată, asvârlită de furtună la mal... Un cuțit mi s'a înfipt în inimă. Vârtejul, Andrei, m'a aruncat așa de adânc... așa de adânc... Pricepi tu oare prăbușirea asta? De unde vin eu? Am fost dincolo de moarte, dincolo de infern, dragul meu... Nu știu unde-ai fost tu, eu am fost în gol, în țara neființii... Mă mir ce minune, ce capriciu, mă mir ce fir nepriceput m'a ridicat de-asupra. Când am deschis ochii și am privit împrejur, eram alta. O străină, un călător nou venit, pe-o țarină proaspătă. Am lăsat acolo jos toate poverile unei vieți, tot balastul unui trecut... pricepi tot!... gânduri vechi, inconveniente de demult, prejudecăți, îndatoriri... S'au rupt cătușele, Andrei. Am înviat, toate au rămas la fund. Mă uit în ochii tăi ca într-o oglindă, să deslușesc dacă vezi învierea mea... fiindcă am înviat. ...Nu s'a ridicat cu mine de-acolo din adâncime decât sufletul, lumina albă care se ivește departe... Lumina asta îmi strălucește de atunci. O clipă n'a mai adormit, m'a chemat, m'a îmbărbătat.

M'a adus aici ca pe o roabă umilă... m'a adus...
Acum știi, Andrei.

GALEA

Acum știu... da...

ANA

Trebuia să te văd...

GALEA

Să mă vezi...

ANA

Simt nedumerirea ta... da, să te văd, să-ți spun...
Să te întreb: în ce lume ai fost Andrei? Din ce
lume vii tu cu obrajiiăștia palizi și cu buzele
strânse? Din ce lume vii tu?

GALEA

Să-ți spun din ce lume vii eu? Ano, am ascultat în liniște mărturisirile tale. Fiecare cuvânt mi-a căzut apăsător în minte, ca un bulgăre pe un sicriu. Crede-mă, nu mă așteptam la întâlnirea asta. Despărțiți, era mai bine așa. Distanța e un paravan care apără, distanța e un adăpost. Nu-mi închipuiam că se vor mai încrucișa cărările noastre. Suferința e un rău profet, recunosc! De unde să-mi desprind eu acum vorba care să-ți despice un întuneric? Cine ar fi crezut că azi vom sta din nou unul în fața altuia cu hârlețul în mână, fiecare la groapa lui... Din ce lume vii, mă întrebi tu care mi-ai trecut pragul adineauri, chemată de o lumină albă? Din ce lume? Să-ți spun, mă întrebi. Să-ți ridic perdeaua o clipă, ca să-ți acoperi ochii în fața ei și să te înfricoșezi, sărmana mea pribeagă?...

ANA

Spune-mi, Andrei, spune-mi! E dorința mea fierbinte, e răspunsul unei tăceri care m'a chinuit.

GALEA

Ei bine, dintr'o lume mai grozavă decât a ta...
Mai depărtată, mai adâncă, mai turbure decât

țara neființei... Neantul, Ano, e gol. Neantul e liniște și repaus. La mine sunt umbre care joacă, sunt friguri care ard, sunt strigăte și patimi... Din ce lume? Cine ar putea să ți-o înfățișeze lumea asta sbuciumată de chinurile facerii, lumea în care creerul, mâinile și fiecare atom din mine se lupta cu piatra și vrea s'o supue? De-acolo vin, Ano! E lumea în care cine știe ce blestem ascuns m'a surghiunit dela început și din ale cărui ghiare nu este scăpare. Când am fost cu tine am evadat, dar m'a prins din nou, acolo sub tavanul căsuței din bătrâni... Mi-a cerut ca un vameș la poartă să arăt rănilile pe cari le promisem afară. I le-am arătat și-a sgârâiat unghiile în carnea mea... Înțelegi tu? Am dat bătălia cea mare, cu toată svâcnirea tâmpelor... Am dat-o împreună... N'am fost singur acolo...

ANA

M'ai dus cu tine, Andrei? Ai dus amintirea noastră, farmecul nopților care mă chiamă? Le-ai dus?

GALEA

Da, te-am dus cu mine în călătoria grozavă. A fost o vâltoare neagră la început, o uruitură în adâncuri... Pe urmă a început hora... hora păgână... Ce limbă să-ți spuie ție încleștarea fără milă între om și piatră? Știi tu ce e această dușmănie sinistă, în care se scurge toată flacăra din vinele noastre de atâtea mii de ani? Ei bine, te-am dus cu mine. Erai zăvorită în sufletul meu ca o boală cumplită de sânge. Cu fiecare cioplitură de daltă se desfăcea un strop din clo-cotul meu... În fiecare fibră a materiei cu care luptam, lăsam o silabă din cântec... Mă împingea ispita înainte, zi și noapte, fără răgaz. Eram un demon care stoarce viață din piatră — știu eu?—

Eram un călău care ucide neconținut... Degetele ca niște clește drăcești smulgeau ceva din mine, din tine, din dragostea noastră... Da, dragostea noastră... da, dragostea noastră... Acum îți dai seama de lumea în care am fost?

ANA Dragostea noastră, Andrei, mă cutremur... Ea e lumina albă care m'a adus... Unde-i? Ce-ai făcut dragostea noastră?

GALEA Dragostea noastră, Ano? Unde-i dragostea noastră, mă 'ntrebi? Acolo sub perdeaua de stambă închisă în piatră, ferecată cu mii de lacăte.

ANA Andrei!

GALEA Am sugrumat-o acolo... Peste-un sfert de ceas vor veni grămadă să-i simtă toți arterele sub poleiul de marmură... Neștiută de nimeni, le va străluci tuturor... Va fi a lor... Vor pune stăpânire pe ea... De ce-ai vrut să știi?.. Ți-am spus acum... Mi-e milă de tine, mi-e milă de mine... Sunt zdrobit...

ANA Andrei, noi ce suntem? Andrei, am rămas orfani...

GALEA Doi spectri în țințirim...

ANA Andrei, eu n'am înviat, Andrei? M'au înșelat toate simțurile mele, toate speranțele revederii m'au înșelat?

GALEA Nu, nu te-au înșelat... Ai murit aici, ai înviat acolo...

ANA Atlantida!...

GALEA Nume de expoziție, firmă pentru mulțime, etichetă de târg, cursă pentru nepricepuți... Ești

tu, înțelegi... E tot din tine, toată ființa ta, tot fluidul de viață care se ridică peste vremi... tot ce mai trăește... Restul e cărbune stins, sgură de atelier, cenușă spulberată în vânt...

ANA I-ai dat tot ei?

GALEA Tot!

ANA Ție, mie! Nu ne-a mai rămas nimic?

GALEA Nimic.

ANA Andrei, Atlantida... Te înțeleg, Andrei... Ai dreptate... Imi dau seama acum... E povestea bătrânului Balteș care m'a urmărit neconținut.. Groaznica poveste... Andrei... Povestea lui Manole.

GALEA Povestea tuturor.

ANA Rămas bun, Andrei!

GALEA Rămas bun, Ano!

ANA Nu ne mai vedea...

GALEA Plec în străinătate...

ANA Eu mă întorc în neant... (Pleacă. Andrei rămâne cu capul între palme uluit. După câteva momente se ridică, apasă butonul la sonerie. Intră Gheorghe).

SCENA V

GALEA, GHEORGHE

GHEORGHE Poftiți, d-le Andrei.

GALEA Gheorghe, a venit lumea?

GHEORGHE Da, e o mulțime și mai e vreun sfert de ceas. E plin în salon și în sufragerie. Gazetari, cu-

coane dela teatru, Pincovici, Goldman, Episcopescu dela Finanțe... E d-l Balteș... A telefonat acum, vine și un domn Ministru.

GALEA Cum, d-l Balteș e aici?

GHEORGHE Da, face haz într'un colț. Nu știu ce spunea de ministru, râdeau toți....

GALEA Du-te Gheorghe și roagă-l să vie încoace, trimite-l aici!

GHEORGHE Da, domnule Andrei! (Iese)

SCENA VI

GALEA, BALTES

BALTES (Intrând) Gata, gata? Se deschide prăvălia? Să vezi ce buchet de amatori, ce admirabilă pleiadă de devotați ai artelor frumoase. Bună ziua, Andrei.

GALEA Bună ziua, nene Iancule... Stai, te rog... Am auzit că ești aici... Sunt agitat... Stai, te rog...

BALTES Ce e cu tine, ce-ai pățit? Pari speriat, plin de nervi... Cee? Nu cumva frica în fața examenului? Haida, de, dragul meu... Suntem sus de tot. Ridică fruntea, vino-ți în fire. Nu înțelegi că toată forfoteala asta nu face cât copita unui centaur? A, Hercule, omoplatul ăsta de taur... curba violentă într'o tensiune... Da, ce e cu tine? Ce vād, Andrei? Ești stins, îți ard mâinile, ce e?...

GALEA Sunt sfârșit...

BALTES S'a întâmplat ceva?

GALEA Sunt desconcentrat, de aceia te-am chemat...

BALTES Spune-mi, dragul meu. Iartă-mă, nu pricep nimic.

GALEA Nene Iancule...

BALTES Vorbește-mi cu inima deschisă. Sunt bătrânul tău prieten, vorbește...

GALEA O vizită, nene Iancule...

BALTES O vizită?

GALEA Da, Ana...

BALTES Cum, d-na Brăneanu?

GALEA Da, da.

BALTES A fost aici?

GALEA Acum e ieșit... în clipa asta.

BALTES Ciudat...

GALEA Da, mi-e sufletul prins ca de-o moarte nouă... Mi-e frig... Sunt ca o holdă bătută de grindină... Și totul astăzi, tocmai astăzi... D-ta mă înțelege... D-ta... iartă-mă... știi... ai văzut... Ești singurul om în țara românească al cărui creier a pătruns sbuciumul meu... Cum să nu mă zgudue? Trecutul care nu vrea să moară și când l'am îngropat de-abinele... Spectri pe care-i trimite... Sunt zdrobit...

BALTES Înțeleg, înțeleg... Liniștește-te puțin, Andrei.

GALEA Da, da, mă liniștesc, mă voi liniști... Tot tremură în mine încă... Sunt răscolit de întâlnirea neașteptată. Când totul s'a sfârșit, când am gătit toată patima asta, de ce mi-a bătut la poartă azi? Eram după îngropăciune... Îți dai seama...

O închisesem acolo, o ferecasem în piatră... Totul s'a sfârșit aici. De ce mai strigă din cavou? De ce apariția asta nouă cu ochii halucinați ca o muștrare care se ridică din pământ? I-am spus... da... am lămurit vârtejul... S'a isprăvit, s'a isprăvit... Și-acum după plecare îi aud încă glasul înghețat de groază. Meșterul Manole, povestea bătrânului Balteș... Și-a amintit balada dela Argeș — știu eu? — una din parabolele d-tale... A fost tulburător... A fost inoportun... Acum... Acum, în clipele astea... Nu puteam să tac când te știam dincolo... Trebuia să-ți spun... Iartă-mă, nene Iancule...

BALTES

Pricep emoția ta...

GALEA

Iartă-mă!

BALTEȘ

Îți mulțumesc. Pricep. Îți mulțumesc. Trecutul, dragul meu, trimite totdeauna solii neașteptate. E un oaspe crâncen, un dușman care nu uită... Imi dau seama de tot ce mi-ai spus. O știam de mult... Am prins fiecare accent de dramă, am urmărit-o în toate fărâmiturile ei... Fii liniștit acum. Ai în mine un prieten, un tovarăș... Imi ești un frate, Andrei. Tu tai în marmură visul meu înneecat în cerneală... Potolește-te! Viața noastră are aceiași alvie, aceiași vârtoare! Noi plătim scump, plătim pentru toți, Andrei... Suntem paratonerul în care se descarcă fulgerele. Liniștește-te! Povestea bătrânului Balteș, așa spunea?

GALEA

Povestea lui Manole.

BALTES

Povestea lui Manole... Avea dreptate, biata fată... E vechiul cântec al nostru, al tău și al meu...

și—al altora care au săpat o piatră, au zămislit un gând... Avea dreptate... La noi totul se răscumpără... Un legământ tainic ne-au făcut ursitoarele... Au furișat în vinele noastre un fir din lutul care a rămas din mâinele lui Dumnezeu când a zidit lumea... E o zestre grozavă și trebuie s'o plătim scump cu toții... Înțelegi, fie că ne chiamă doctorul Faust, Meșterul Manole, Ion Balteș, sau sculptorul Galea... Tu, Andrei, ești tânăr... Ești la început... Ești la cea dintâi plată mare...

GALEA

Cea dintâi plată mare...

BALTES

Da, cea dintâi plata mare, cea dintâi îngropăciune pe care o simți și te doare... În Atlantida ai zidit pe Ana... Trei ani ai purtat gândul care s'a isbândit numai în ziua când aveai pe cine să îngropi... Femeia trecută prin sufletul tău ca o grindină de vară... Măine vei zidi o iluzie, poimăine un copil... Meșterul Manole... Da, vei plăti înainte până în ceasul din urmă... Orice dragoste ți-o va fura dalta, din inimă va trece pe nesimțite în piatră ca să-i sufle viață... Se va prelinge prin degete, te va despuia neconștient... Ascultă-mă, pricepe-mă, pricepe-te pe tine... Ți-o spune un vechi platnic care a deslegat secretul tagmei și se duce acum spre veșnicie cu zâmbet pe buze, ca să-și ascundă lacrimile...

GALEA

Nene Iancule, îți mulțumesc. Eram așa de singur...

BALTES

Singurătatea culmii, Andrei... O vei simți totdeauna... Și-acum, dragul meu, să tăcem... Afară așteaptă cei mulți, cei norocoși... Arendașii lacrimilor noastre... Sunt cei săraci cu duhul pe care-i ferește scriptura cu drept cuvânt... Stomacul

lor e plin de cărți, de pânze, de bronzuri, nemistuite... În aluatul lor n'a rățăcit nici o arsură din frigurile noastre... Peste câteva clipe vor fi aici grămadă. O turmă de berbeci care paște iarbă pe ruinele templului lui Dionis: miniștrii zarafi, negustori de ață și de vorbe... Ce simt ei din îngropăciunea noastră, din fiorul Atlantidei? Să-i primim Andrei Să ne punem masca, să ne aranjăm surâsul, să plasăm etichetele pentru tarabă:—începe reprezentația domnilor! Du-te acum, îmbracă-te de sărbătoare, ia-ți redingota și vino între ei! Pân'atunci eu voi fi amfitrionul politicos și vesel, saltimbancul de circ, bufonul pentru galerie... Du-te, Andrei, du-te, Meștere Manole...

GALEA

Mă duc! Mă duc... (Iese precipitat. Balteș câteva momente singur. Sună. Intră Gheorghe).

SCENA VII

BALTES, GHEORGHE, MULȚIMEA, UN MINISTRU
GALEA, ANA

GHEORGHE

M'ați sunat, domnule Balteș?

BALTEȘ

Dă-le drumul, Gheorghe!

GHEORGHE

Da, d-le Balteș. (Gheorghe iese. După câteva momente se deschid ușile în fund. Mulțimea intră și umple atelierul. Balteș politicos face reverențe în toate părțile: Bună ziua.. Bine-ai venit, d-le Pincovici. Bună ziua d-le Goldman... Bună ziua d-le Episcopescu... Poftiți domnilor! Sculptorul Galea vine imediat... Poftiți...

Se aud exclamații de admirație în public: Ce frumos! E admirabil! Ce mare talent.. Cine-o fi urâtul ăsta? Al de a avut duelul cu Brăneanu. Ai văzut-o, ma chère, e cu tipul ...Atlantida o descoperă acum).

(După ce s'a umplut atelierul intră Galea în jachetă. Mai mulți : Iacă ministrul. Ministrul intră, strânge ceremonios mâna lui Andrei. Se face tăcere. Ministrul tușește. Balteș s'a retras extenuat în partea stângă...)

MINISTRUL Sunt fericit, d-le Galea că pot să strâng mâna unui mare artist care face cinste țării! Opera d-tale, Atalanta... da, Atlantida... e pe buzele tuturor... Ca o recompensă mi-am făcut plăcerea să-ți aduc medalia celor aleși.

GALEA Mulțumesc, d-le Ministru... (Gheorghe lasă să cadă vălul de pe Atlantida. Murmur general de admirație : Aa...)

(In vremea asta Ana a venit pe ușa din stânga, Balteș speriat se grăbește spre ea, îi ia mâna).

ANA (Aiurită, proptindu-se de brațul lui Balteș) Mănoie, Mănoie, zidul rău mă strânge...

CORTINA

